

George Suckley

1929

491.99-8

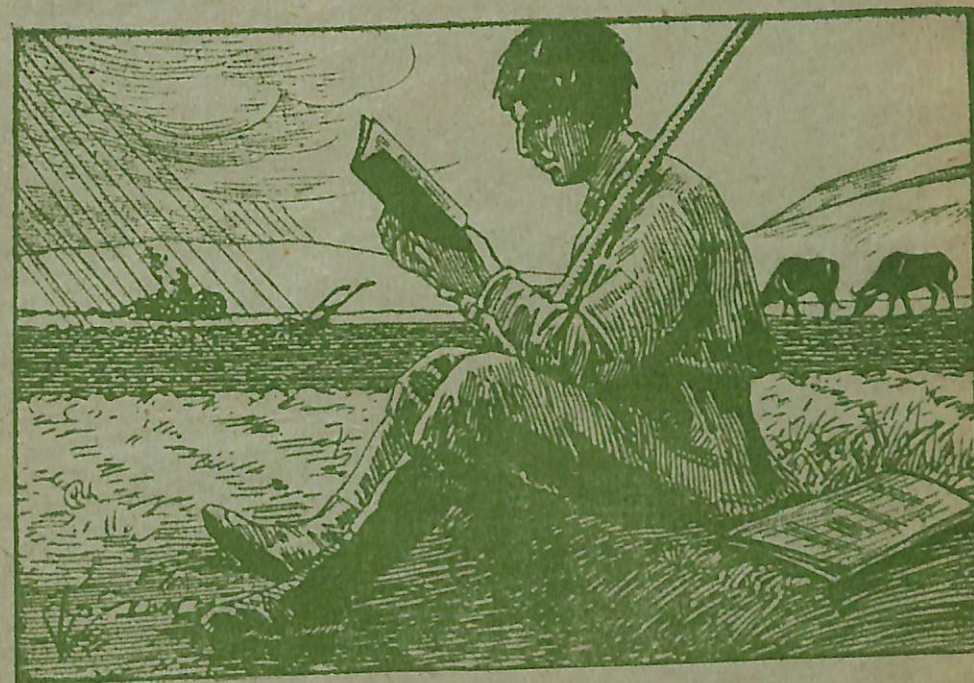
4-33

31.5/2-8

4-35

Թույլատրված է Պետգիտության գիտական-հաղափար-
կան ռեկցիայի կողմից հասակավորման գրագիտություն
հարցերի համար.

ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՃԿԱԼ

ՀԱՍՏԱԿԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Կ. Ս. Մ. Ս. Ս.

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ՄԱՍԵ

Մ. Գառնապետյան, Լ. Խաչատրյան

ԵՆՔԵՐՈՒՄԱՆ

Հ. Հարությունյան, Մ. Գ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ 1920

491.99-8

4-33

8105 20. 05

ԿԱՐՄԻՐ == == ՄԱՃԿԱԼ

ՀԱՍԱԿԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՅԲԵՆԱՐԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

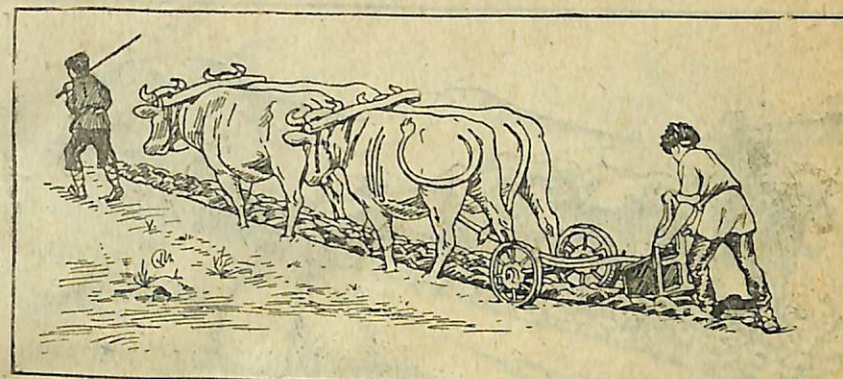
ՅԵՐԵՎԱՆ - 1929

20.05.2013

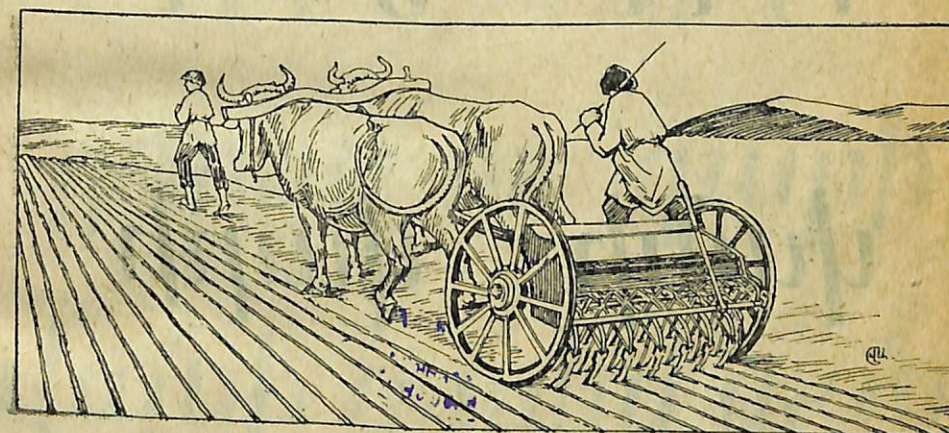
8575

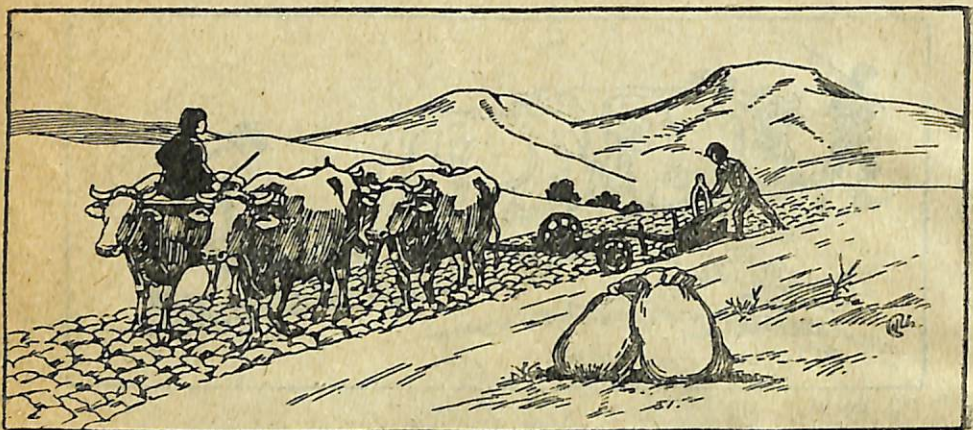
28829-60

վ ա ր ի

ց ա ն ի

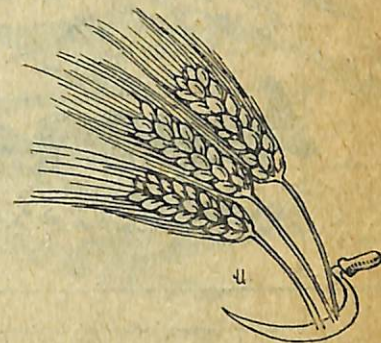
վարի ցանի

վանի վարի

վանի ցանի

Գ ա Ր Ի

Ց ո Ր Ե Ն

գարի ու ցորեն

ցորեն ու գարի

վանի ցորեն ցանի

վանի գարի ցանի

Վանի, շուտ վար արա

Վանին ցորեն ունի:

Վանին գարի ունի:

Վանին ցորեն ու գարի ունի:

Վանի, շուտ վար արա:

Ցորեն ու գարի ցանի:

Ա ա Ի ի Ո լ ու

Նանի, շուտ արի

Արի, Արա, շուտ արի:

Շուտ արի ու վար արա:

Արի, Ունան, շուտ արի:

Ցանի ցորեն ու գարի:

Բ ր Ն և

Սիրա

Նանին մանուկ է

Նանին մանուկ է:

Մարո, շուտ մանի:

Գարո, արի մանի:

Մանան, շուտ մանի:

Արա, արի տան:

Ն և Բ ր

Արա արի

1, 2, 3, 4, 5.

Մարոն կար է անում

Մարոն շոր է կարում:

Նա շատ ուշ է կարում:

Մարո, շոր շուտ կարի:

Շոր կարի, Ունանին տուր:

Կարոն ու Գարոն շոր ունին:

Ե և Ո ն

Արի, կար արա

1, 2, 3, 4, 5.

Վարի մեքենա

Նարոն մի մեքենա ունի:
 Նա շատ շուտ է կարում:
 Մարոն ուշ է կարում:
 Նարոն կարում է 1 որում:
 Մարոն կարում է 4 որում:

Ո ո Ե Ե

Մեքենան կարում է 1 որում:

Մարոն կարում է 4 որում:

6, 7, 8, 9.

6, 7, 8, 9.

Մարի տակ արոտ կա

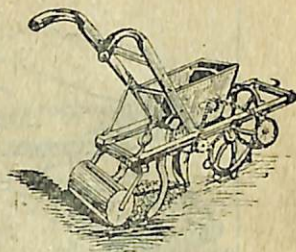
Մարոն մի սիրուն կով ունի, մի շատ սիրուն կով—
 Արամ, Մարոն ու Արան կովին արոտ տա-
 րան: Մեր կովին արոտ տան: Մարի տակ արոտ կա:

ԳԱՐՆԱՆ ԿԱՐՈՏ

Արի, գարուն,
 սիրուն գարուն.
 գարնան որեր,
 սիրուն որեր:

Մ ա Վ Վ

Արի, գարուն, սիրուն գարուն.
 գարնան որեր, սիրուն որեր:

Բամբակ

Բանվոր

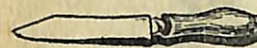
Շարքացան

ՇԻՆԱԿԱՆ ՈՒ ԲԱՆՎՈՐ

Բամբակ ունես, տո՛ւր բանվորին,
 վոր սիրուն շոր տա:
 Ցորեն ունես, տո՛ւր բանվորին,
 վոր շարքացան մեքենա տա:
 Բամբակ շատ ցանի, շարքացան արա:
 Շինական, բանվորին բամբակ տո՛ւր:
 Բանվոր, շինականին մեքենա տո՛ւր:

Ս u

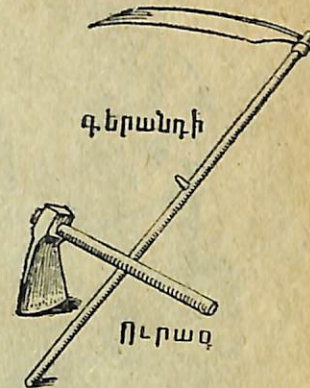
Շրմակա՛ն, բանվորին բամբակ
 տո՛ւր: Բանվոր, շրմակա՛նին
 Տիֆե՛նա տո՛ւր:

Դանակ

Կացին

Գերանդի

Ուրազ

Դանակ

Կացին

Դարբին

Գերանդի

Ուրազ

ԴԱՐԲԻՆ ԱՐԱՆ

Դարբին Արան շատ ե բանում. նա շինում ե դանակ,
 գերանդի, կացին, ուրազ ու շատ ուրիշ բաներ:

Շ շ

Գ գ

Արան դարբին ե: Նա շինում
 ե ուրազ ու կացին:

11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

Բանվորը ու բատրակը դաս են սովորում:

ԿԱՐԴԱՆ

Կարդան, բատրակ ու բանվոր,
կարդան, գրքի ամեն որ
գրքել-կարդալ սովորի, շինական,
վոր իմանաս ամեն բան:

Գ գ Շ շ

Բանվորը դաս է սովորում:
Բատրակը նստակ է կարդում:

21, 22, 23... 31, 32, 33... 41, 42, 43... 49

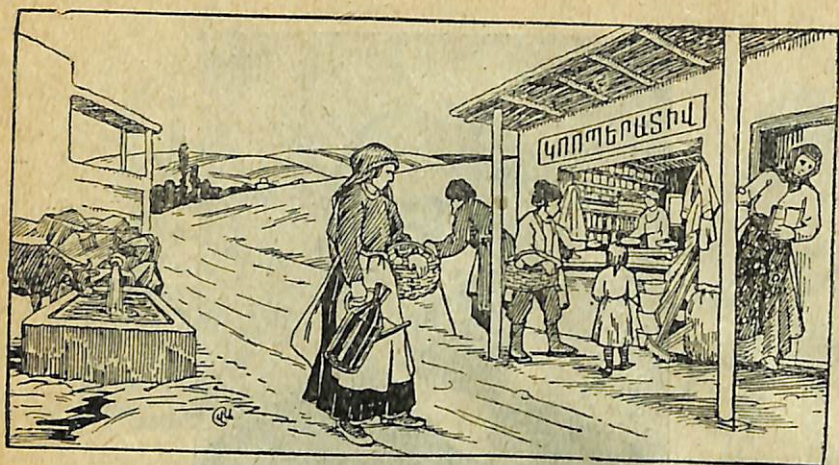
ԼԵՆԻՆ

Ընկեր Լենինը ասում է՝
բանվոր, սովորի՛,
բատրակ, սովորի՛:
Ընկեր, լրսի Լենինին՝
սովորի, սովորի, սովորի:
Ուսումը լավ բան է. կարդան, գրքի, ամեն որ սովորի:

Ը ը Լ լ

Լենինը ասում է.
Ուսումը լավ բան է.
Սովորի՛, սովորի՛, սովորի՛:

50, 51, 52... 60, 61, 62... 70, 71, 72... 79

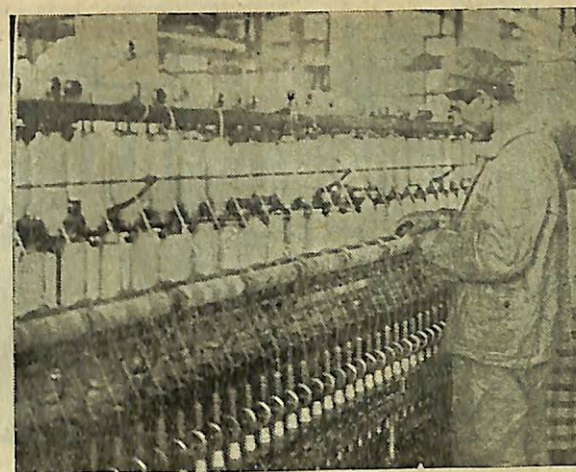
ԿՈՐՊԵՐԱՏԻՎ

Պետրոսը ու Կարապետը արտելի կարագը ու պանիրը տարան շուկա: Մասնավորը մի կիլո պանիրն տալիս եր 80 կոպեկ, իսկ մի կիլո կարագին՝ 2 մանեթ 20 կոպեկ: Նրանք գրնացին կոռպերատիվ: Կոռպերատիվը մի կիլո կարագին տվեց 2 մանեթուկես, իսկ մի կիլո պանիրն՝ 90 կոպեկ: Պետրոսը ու Կարապետը կոռպերատիվից գրնեցին շաքար, սապոն, դանակ, կացին ու շատ ուրիշ բաներ:

Ք ք

Մասնավորի ճուր շաքարի կիլոն 75 կոպեկ է, իսկ կոռպերատիվում՝ 71 կոպեկ:

80, 81, 82... 90, 91, 92... 99

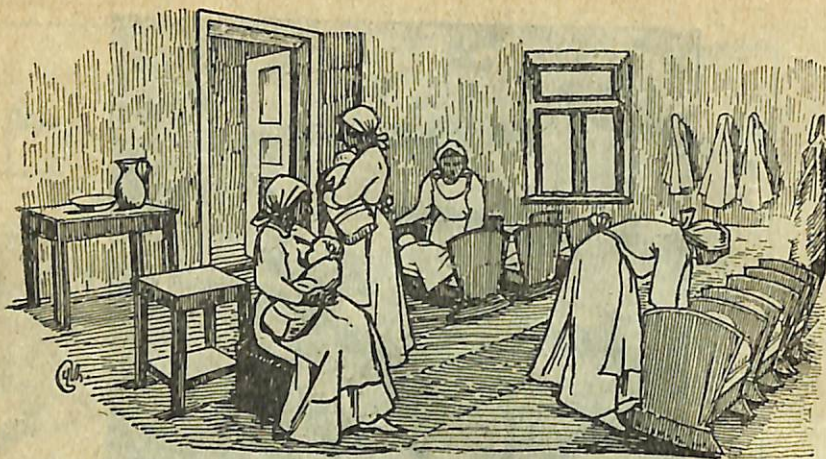

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՏԵԺՍՏԻԼ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Լենինականի տեքստիլ գործարանը շատ նոր մեքենաներ ունի: Գործարանում շատ բանվորներ ու վարպետներ են բանում: Բանվորները բամբակից գործում են կըտավ, գուլպա ու շատ ուրիշ բաներ: Գործարանը կապ ունի կոռպերատիվների հետ: Գործած կըտավը տալիս են կոռպերատիվին: Գործարանին կից ուսումնարան կա, վորը պատրաստում է վարպետներ:

Պ պ

Լենինականի տեքստիլ գործարանը շաքարոս մեքենաներ ունի:

ՄԸՍՈՒՐ

Լենինականի տերստիլ գործարանում շատ կէն բանվորներ կան: Գործարանը մըսուր ունի: Կին բանվորները ամեն որ իրենց մանուկներին տանում են մըսուր ու ապա գնում գործարան: Մանուկները ցերեկը մնում են մըսուրում, իսկ իրիկունը իրենց տանը: Մսուրում ամեն բան լավ է—ողը մաքուր է, կերակուրը՝ լավ:

Տ ա Ծ ծ

Լենինականի տերստիլ գործարանում լավ ըսուր կա:

Հովիվը դաշտում գիրք է կարդում

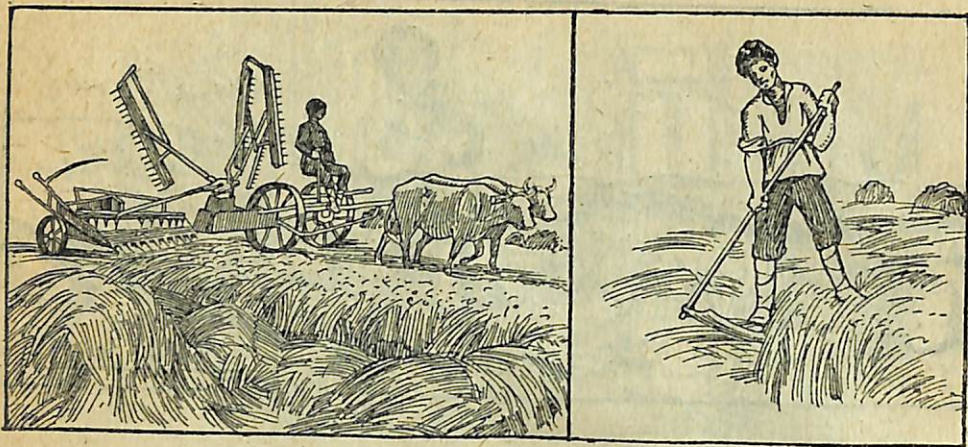
ՀՈՎԻՎ ՀՐԱՆԴԸ

Փարուն էր: Բատրակ Հրանդը անգործ էր: Նա զրնաց բատրակի ու պատմեց իր ցավը: Հրանդի հարցը դրեցին բատրակի ումի նիստին: Նրան հըրավիրեցին հովիվ: Հրանդը դաշտում հօտին էր հետևում ու կարգում: Նա իր դասերը միշտ սովորում էր:

Դ դ

հովիվը դաշտում էկտեմում է
հուրին ու միշտ սովորում է:

Արտելը
խոտ ե հարում

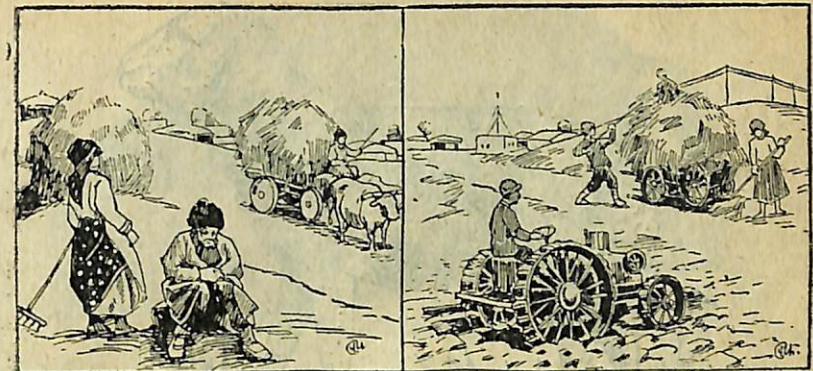
Շինականը
խոտ ե հարում

ԽՈՏՀԱՐ ՄԵՔԵՆԱՆ ՈՒ ԳԵՐԱՆԴԻՆ

Արտելը խոտհար մեքենա ունի: Արտելը խոտը շատ շուտ ե հարում: Հակոբը գերանդի ունի. նա մենակ շատ ուշ ե հարում: Գերանդին հինգ հեկտար խոտը հարում ե հինգ որում, իսկ խոտհար մեքենան՝ մի որում:

Հ հ

Սիրտելը խոտհար Վեֆենա ունի:
խոտհար Վեֆենան շուտ ե հարում:

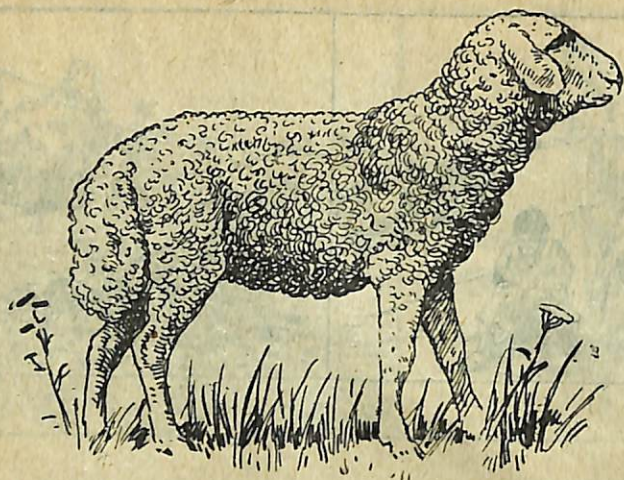

ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԳԵՂԸ

Կանգնի հաստատ, շինական,
գեղի տեր ու տիրական,
երեկ աղեն եր տերը՝
աղեն ու իր տերտերը,
տերն ես հիմա ամենի,
գնա հանգիստ աշխատի:

Ղ ղ

Ու աշխատի՝ նա ուրի:
Գեղ կանգնի՝ գերան կկոտրի:

ԱՐՏԵԼԻ ՎՈՉԽԱՐՆԵՐԸ

Ես տարի արտելի խոտը շատ եր: Վորոշեցին վոչխար ունենալ:

Վոչխարը շատ ոգուտ կտա: Հիմա բուրդը լավ գին ունի: Ընկեր Խաչիկին Բորչալու ուղարկեցին վոչխար գնելու: Տասն ու չորս որից հետո Խաչիկը քսանչորս վոչխար բերեց:

Ո՞վ ե պահելու վոչխարները: Նրանց լավ պետք է խընամել:

Իհարկե՝ բատրակ Գեղամը. վոչխար պահելը հեշտ բան չի. նրանք շուտ են հիվանդանում:

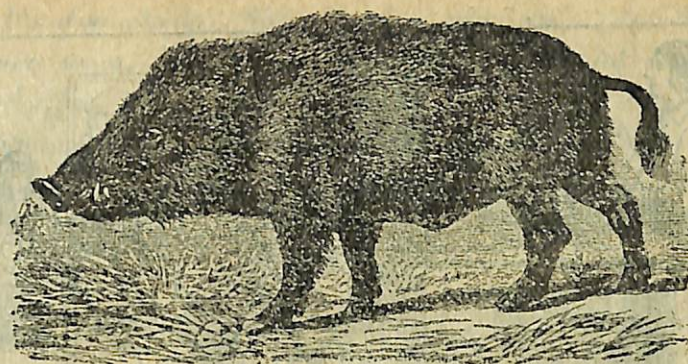
Բատրակ Գեղամը լավ կպահի. նա վոչխար շատ է պահել:

Գեղամին հովիվ կանչեցին ու արտելի անդամ գրեցին:

Ա՛նք արքայը քսանչորս լավ վոչխար գնեց:

Քովիվ կանչեցին բատրակ Գեղամին:

Գեղամը վոչխարներ լավ էր պահում:

Խ Ո Չ

Խոզն իր ամուր ատամներով ամեն ինչ ծամում, ուտում է. արմատ, խոտ, հաց, միս, կաղին:

Ասում են, վեր խոզը շատակեր է, կեղտոտ է: Վոչ, դա սխալ է: Ճիշտ է՝ նա սիրում է ուտել. ինչո՞ւ չուտի:

Մի որ մենք գնացինք պետական խոզաբուծարան:

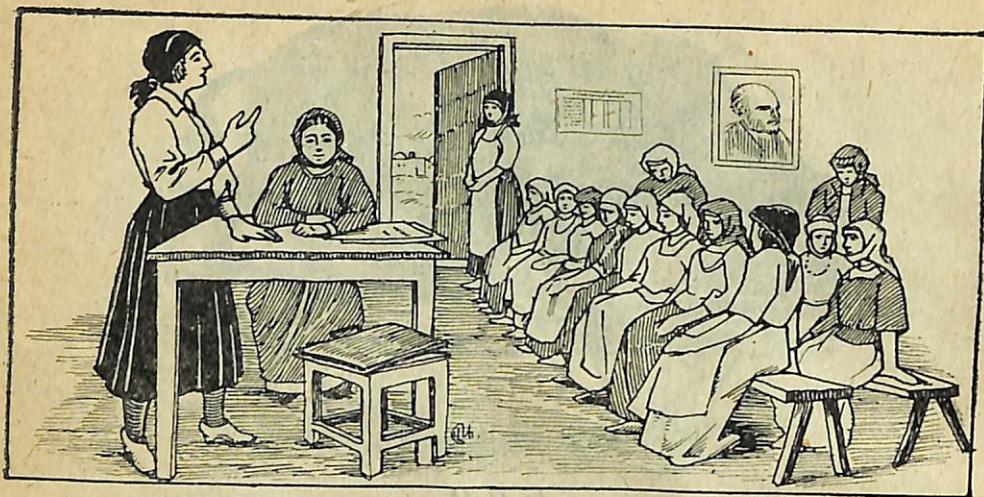
Ի՞նչ տեսանք. խոշոր մաքուր խոզեր:

— Խոզը մաքրասեր է, — ասաց խոզաբուծարանի վարիչ Զավենը: — Ի՞նչ անի նա, վոր չի կարողանում վիզը ծռել, վորպեսզի դնչով մարմինը բորի, մաքրի: Դրանից է, վոր նա քափում է պատերին: Դուք սիրում եք լողանալ, իսկ նա ցեխն է մտնում: Պետք է խոզ պահել, լավ ու մաքուր պահել:

Վորոշեցինք հարց դնել մեր արտելում, վոր խոզ գնի:

Խ Խ Չ

Զավենը լավ խոզեր է պահում: Նրանց լավ կերակրում է ու ջափուր պահում:

Ժողով

Դպրոցում կանանց ժողով էր: Քաղաքից լեկած մի կին խոսում էր կանանց մասին:

— Լավ ժամանակի հասանք, — գլուխը շարժելով ասում էր Ոհանը: — Կինն ի՞նչ, ժողովն ի՞նչ:

— Ոհան ապեր, աշխարհը լուսավորվել է, — ասաց կոմսոմոլիստ Ժորժիկը: — Ի՞նչ գիտես, վոր քո կինն ել ժողով չի գնացել:

— Իմ կինը խելոք է. դժվար գնա: Ասենք, աշխարհ է, ո՞վ գիտի, — ասաց Ոհանը և գնաց դեպի տուն:

Տանը մարդ չկար: Մի քիչ հետո ներս մտավ Մարանը՝ նրա կինը:

— Մարդ, ժողով գնացի, լավ-լավ բաներ ասացին:

— Ա՛, կնիկ, ի՞նչ կարող ես հասկանալ եղ ժողովներից: Ի՞նչ քո խելքի բանն է:

— Շատ լավ հասկացա. մինչև հիմա չեմ գնացել, չեմ հասկացել: Են ել հասկացա, վոր կինը մինչև հիմա լեզու չի ունեցել, հիմա կինը ազատ է. նա պետք է գրագետ լինի: Չեմ հիշում. շատ լավ բաներ ասաց. հա՛-հա՛, հիշեցի, վոր մարդ ու կին հավասար են: Մարդն իրավունք չունի բարկանալու: Մեկ ել՝ վոր կինը իրավունք ունի նախագահ լինելու:

— Ի՞նչ նախագահ կլինես, — վրա բերեց Ոհանը ծիծաղելով:

— Ինչո՞ւ Սուրենի կինը, Ոսանը չի կարող նախագահ լինել. կոոպերատիվում պակաս է աշխատում. թող կարդալ սովորեմ, են ժամանակ...

— Են ժամանակ... հենց եղ եր պակաս. բա մեր տո՛ւնը: Սարոն տղա, Կարոն աղա. բա մեր աղունը ո՞վ աղա:

— Վոչինչ ել չի լինի. աղունն Ոհանն ու Մարանը կաղան. վոչ Ոհանն աղա, վոչ Մարանը: — Ծիծաղեց Մարանը:

Մի քանի օրից հետո Մարանը գնում էր սովորելու:

Կինն ապար չեր: Իրմա նա ապար է: Նա գնում է Դոդոսի, իրավունք ունի ընտրելու, ընտրվելու: Նա հավասար իրավունքներ ունի:

Արոր

Գուլթան

Տրակտոր

ՄԵՐ ԿՈՄՄՈՒՆԱՆ

Գարուն էր: Մոտենում էր ցանքի լավ ժամանակը:

— Վարելու ժամանակը մոտենում է. վոչ գուլթան ունենք, վոչ արոր: Ի՞նչպես ցանք անենք, — Հարցը եղպես դրեց չքավորական ժողովում կոմսոմոլիստ Հարութը:

— Ի՞նչ պետք է անենք. հողը կտանք հարուստներին կիսովի ցանելու, — ասավ ժամկոչենց Թաթոսը:

— Չե՛, դրանից բան դուրս չի գա. ավելի լավ է հավաքվել ու միացած ուժով մի գուլթան բերել տալ:

— Միացած ուժով վոչ թե գուլթան, տրակտոր կարելի կլինի բերել, — վրա բերեց Հարութը: — Հարկավոր է, վոր մենք միանանք: Ինչո՞ւ սամաղաղցիք կարող են միանալ ու կամուռա կաղմել, տրակտոր բերել տալ, իսկ մենք վոչ:

— Մենք ել ենք ցանկանում կամուռա կաղմել, — լավեց ամեն կողմից:

Ժողովում վորոշեցին կոմսոմոլիստ կաղմել:

4 որից հետո Հարութը քաղաքից բերեց հաստատված վորոշումը:

— Շուտով մեզ տրակտոր ու խոտհար մեքենա կուղարկեն,— ուրախ-ուրախ ասաց նա:

ԺԺ ԶԳ

Թե ուշու՛՛՛ն ես քերձ ունենայ,
հողդ թող փարի ղեֆենան.
Կուշակներից ազատ մնայ,
գնա գրվի կոմճունա:

ԱՅԳԵԿՈՒԹ

— Այ տղա, Պարույր, վաղն աչգին քաղում ենք,— ասաց Վրույրն իր փորդուն:— Գնա աչգեգործական արտելին իմաց տուր, վոր խաղողն ընդունեն:

Պարույրն իսկուհն վազեց իմաց տալու:

— Ընկեր Հայրապետ,— ասաց նա արտելի նախագահին,— հայրիկս ասաց, վոր վաղը մեք խաղողն ընդունենք:

— Լավ,— պատասխանեց արտելի նախագահ Հայրապետը:

Լուսը չե՛ր բացվել, վոր Վրույրը զարթեցրեց բոլորին:

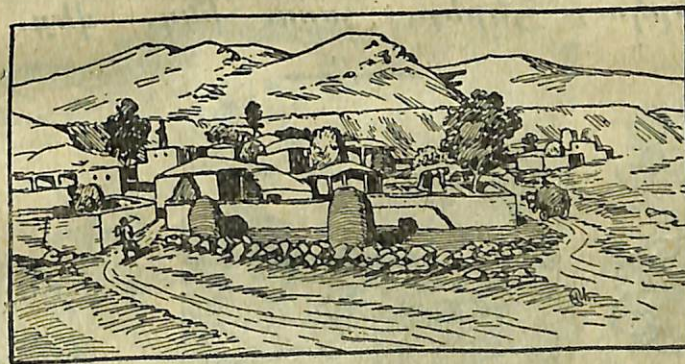
Պարույրը, իր մայրն ու քույրը շուտով վեր կացան, թեյ խմեցին, նստեցին սալը և գնացին աչգի:

Մինչև արևի մալը մտնելը խաղող քաղեցին:

Յերբ պրծան, քաղած խաղողը քթոցներով դրին սալին ու քշեցին դեպի աչգեգործական արտելի պահեստը:

ՅԳ

Աչգիդ լավ մշակիր, փոր լավ քերձ ցա:
Թե արտելի անդամ չես, անդամ գրվիր:

ԳՅՈՒՂԻ ՅԵՎ ՔԱՂԱՔԻ ԿԱՊԸ

Բանվորն ապրում է քաղաքում և աշխատում է գործարանում: Այնտեղ նա արտադրում է զանազան գործիքներ, մեքենաներ և ապրանք՝ շաքար, թեյ, սապոն և այլն:

Գյուղացին ապրում է գյուղում և պարապում է գյուղատնտեսությամբ: Նա արտադրում է զանազան մթերքներ՝ ցորեն, ալյուր, գարի և ուրիշ շատ բաներ:

Գյուղացին իր արտադրած մթերքները տալիս է քաղաքին և դրա տեղ ստանում կտորեղեն, շաքար, աղ, լուցկի, սապոն, զանազան գործիքներ, գիրք, լրագիր և ուրիշ ապրանքներ:

Քաղաքի և գյուղի կապը պիտի պահպանի կոոպերացիան:

Յեղբայրներ ենք մենք են գլխից—
Յես բանվոր, դու գյուղացի.
Մեր սերտ, ամուր միությունից
Հին աշխարհը թող սարսի:

Շաբաթն ունի յոթ որ՝ յերկուշաբթի, յե-
րեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ,
շաբաթ, կիրակի:

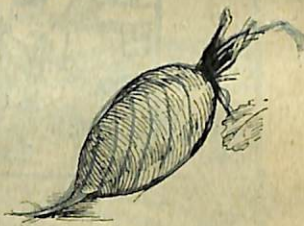
1 2 3 4 5 6 7
Մեկ, յերկու, յերեք, չորս, հինգ, վեց, յոթ

Կաղամբ

Բանջարանոց

Բոդկ

ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՅ

Բանջարանոցից մենք ստանում ենք կաղամբ, տակ, բողկ,
լոբի և ուրիշ բանջարներ: Բանջարները շատ սնունդ ունեն:
Կաղամբն ամենալավ բանջարներից մեկն է: Նրա մեջ կա
ծծումբ, վորը մեր մարմինն հարկավոր է:

Տակն ոգտակար բանջար է: Նրա մեջ շատ շաքար կա:
Այգպես ել ոգտակար են մնացած մյուս բանջարները: Բան-
ջարները ոգտակար են և համեղացնում են կերակուրը:

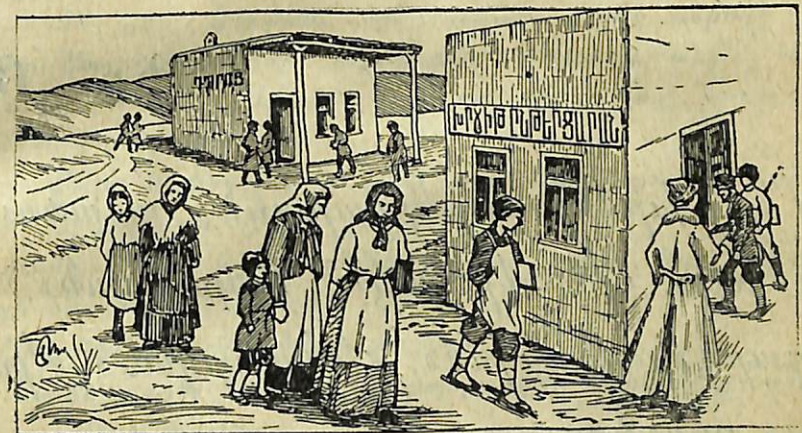
Կ Կ Բ Բ

ՁԱԼԱԼՆ ՈՒ ՋՈՐԻՆ

Ձվալը լիքը ցորեն
Ձալալը դրեց շորուն,
Գնաց ջաղաց, մանր աղաց:

Բանգարանոցի հողը պարարտացրու յեւ
նոր ցանիք:

Բանգարները շար սնունդ ունեն:

ԽՐՃԻԹ-ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Ուշ աշուն եր: Դաշտային աշխատանքները վերջացել ելին: Յե-
րեկոները գյուղի յերիտասարդները հավաքվում ելին խրճիթ-ընթեր-
ցարանը:

Կոմսոմոլիստ Յերեմը յերեխաներին հավաքում եր և յերգեր
եր սովորեցնում: Կորյունը մոծերի համար լրագիր եր կարդում:

— Ի՞նչ են գրում պատերազմի մասին, — հարցնում են նրան
տղաները և աղջիկները:

— Սովորեցրեք՝ ինչ պետք է մենք անենք պատերազմի ժա-
մանակ, — ասում են մյուսները:

— Ընկերներ, մեզնում Պաշր-Ավիաբիմի բշիջ կա: Պաշր-Ավիա-
բիմը յերկրի պաշտպանության գործին է հետևում: Պետք է անդամ
գրվել:

— Ուզում եմ գրվել, — ամեն կողմից ասացին տղա ու աղ-
ջիկ:

— Այդ ժամանակ մենք ժողով կնշանակենք ու հարց կդնենք
նոր ցանկացողների մասին:

— Լավ-լավ, — ուրախ-ուրախ գոչեցին ամեն կողմից:

— Ընկերներ, բացի Պաշտ-Ավիաբիմը, մեր խրճիթն ունի այլ
անկյուններ. ինչու չեք մասնակցում այդ անկյունների աշխա-
տանքներին, — ասաց խրճիթվար Տաճատը: — Մեզանում կա նաև ա-
նաստվածների խմբակ:

— Վա՛յ, ինչ լավ չեղավ, յես անաստված եմ, — ասում է մի
աշակերտ, — անդամ կգրվեմ:

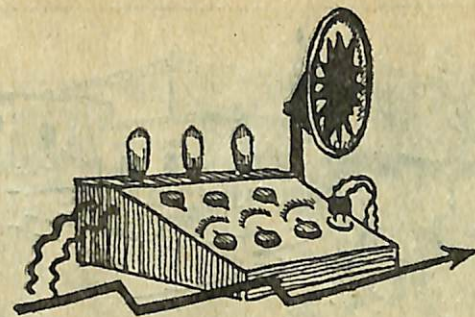
— Յես ել, յես ել, — լավում եր ամեն կողմից:

— Լսե՞ք... Տաճատը «Մաճկալ» է կարդում Ի՞նչպես ցանել և
խնամել ճակնդեղը:

Թ ր Յ յ

Մեր խրճիթ-ընթերցարանն սրահում է
«Մաճկալ», «խորհրդային հայաստան», «Մե-
փանգարդ», «Բանվոր», «Մենաստված», «Կոմուն-
իստ» քերթերը:

Խրճիթները գյուղի կենտրոն,
ժամերի տեղ բեմ, թատրոն,
թերթեր, դպրոց, լիկկայան,
գեղ ու բժիշկ գյուղ յեկան:

ՌԱԴԻՈ

Համալրվի խրճիթ-ընթերցարանում ռադիո դրեցին: Մի ամբողջ
որ աշխատում էին դրա վրա:

— Դատարկ բան է, — ասում էր Ռուբենը. — ով է տեսել, վոր
առանց թելի հեռագիր լինի:

— Չէ, քեռի Ռուբեն, մեր Ռուզանը յերեկ ամբողջ որը ախ-
տեղ էր: Ասում էր, վոր յերեկոյան նույնիսկ անթել հեռագրով
Յերևանից խոսեցին: Այնքան էր ուրախացել, վոր խոստացա այ-
սոր գնալ խրճիթ ու լսել:

— Յե՛րբ է լինելու, չի՞ լինի վոր յես ել գամ:

— Այ քեզ բան... ինչու չէ:

Ժամը 12-ին խրճիթ-ընթերցարանը լիքն էր մաքրկանցով:
Գյուղի պառաժներն ել էյին յեկել:

Սեղանի վրա դրված էր ռադիոն:

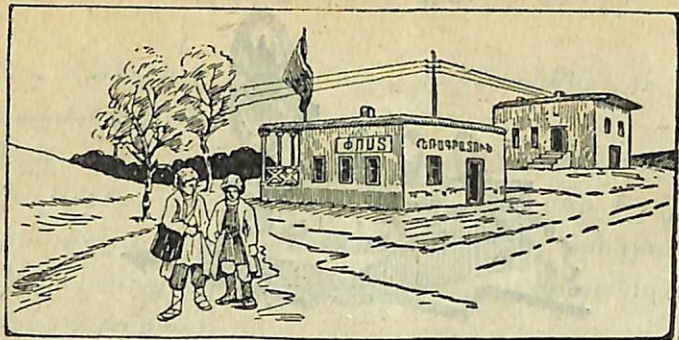
Բոլորն ապշել էին, յերբ պարզ լավեց Յերևանից խոսող բժշկի
ճառը քութելի մասին:

Պառավ Զավեն գլուխը ժոռեցրել էր ռադիո-ապարատին, կար-
ծես թե ուզում էր խոսողին տեսնել: Յերբ ժամ ռադիոն խոսում
ու յերգում էր:

— Այ քեզ սովետական իշխանութուն. — գլուխները շարժում
էյին ծերերը:

Յ յ Ժ ճ

Մարիա ամիսներ՝ հունիսը, փետրվար,
մարտ, ապրիլ, մայիս, հունիս, հուլիս, ոգոս-
տոս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկ-
տեմբեր:

ՓՈՍՏ-ՀԵՌԱԳՐԱՏՈՒՆ

Փանոսի յեղբայրը ծառայում էր Կարմիր բանակում: Նա նա-
մակ պետք է գրեր յեղբորը, բայց գրել-կարդալ չգիտեր: Սրան
գիմեց, նրան գիմեց, մեկը ժամանակ չունեն, մյուսը տանը չեր:
Մի շաբաթից հետո միայն մի աշակերտ գրեց Փանոսի նամակը:
Փանոսը նամակը փակեց ծրարում ու Փարբուց Աշտարակ գնաց:

Փոստում նամականիշ գնեց, փակցրեց ծրարին ու մեկնեց վա-
րիչին:

— Ընկեր, գցիր փոստ-արկղը. —ասաց վարիչը. բայց նկատելով,
վոր հասցեն չեր գրված, ասաց.

— Հասցեն գրիր:

— Գրել չգիտեմ, —ասավ Փանոսը:

— Ասա յես գրեմ:

— Յե, ևան:

— Հետո:

— Կարմիր բանակում ե ծառայում. —ասաց Փանոսը:

— Վճիռ գնդում, վճիռ վաշտում:

— Չեմ հիշում. նրա նամակը հետո չի:

— Առ, գնա գլուղ, հասցեն գրի, նոր ուղարկի:

Փանոսը շատ եր բարկացած. ճամպին մտածելով գնում եր-
վորոշեց, ինչպես լինի գրագիտության սովորի:

Չորս ամիս հաճախեց լիկ-կայան: Նա արդեն նամակները ինքն
եր գրում:

Փ փ Ռ ո

Փոստ-հեռագրատանը կարելի չէ բաժանորդ
գրվել բոլոր լրագրերին՝ «Մաճկալ», «Խորհրդ-
րային հայաստան», «Նազմիկ», «Միամեզարդ»,
«Միջաստան», «Բանվոր» չեմ ալլն:

Ջ Մ Ե Ռ

Ջմեռ եր:

Ջյունը յեկել, կիտվել եր փողոցներում: Գետի ջուրը սառել եր:
Գյուղացիք աշխատանքից թեթևացել ու ամեն գիշեր հավաքվում
էին սրահնրա ողան գրույց անելու:

— Ախպեր, — շարունակեց Թաթոս բիձան, — ես նոր անունները
չեմ կարողանում միտս պահել — յուղխորհուրդ, դրախտ, կամիտե,
կոնցոմոլ...

— Արևին մեռնեմ եղ անունները դնողին, — ձայն տվեց ձկնորս
Ջավադը չիբուխը բերնից հանելով, — եղ անուններն ազատեցին մեզ
պրիստավի մտրակից ու բլթովի ճիպտից: Ջիու պես աշխատում
էինք, դառը դատում, դատարկ նստում:

— Ել ասում ես ու թողնում. հաղիվ մարդու շարք ընկանք, թե
չե առաջ տավարը մեզնից լավ եր:

Այդ ժամանակ ներս մտավ Թաթոս բիձու տղա կոմսոմոլ Փա-
նին և ծիծաղելով ասաց.

— Այ պառամներ, ելի ձեր հին փեշակն եք բանեցնում. քանի
անգամ եմ ասել՝ յիկեք խրճիթ-ընթերցարան. համ մաքուր, համ
տաք, համ ել գիրք ու գաղթիկ կկարդան ձեզ համար:

— Լավ ես ասում, յես ու իմ հոգին, — վրա բերեց Թաթոս բի-
ձան, — սովիտի համար դժոխք ել կերթամ:

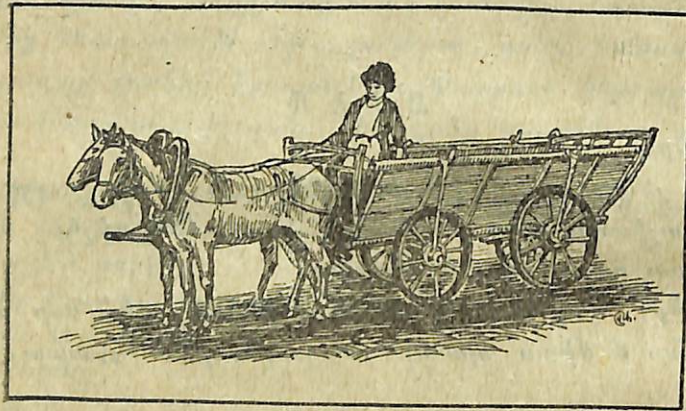
Այնուհետև ձերուհիներն սկսեցին հաճախել խրճիթ-ընթերցա-
րան:

Ռ ո Ջ չ

ԶՄԵՌ

Քեպրն եւ սաւեյ,
չեւնն եւ ըսրեյ,
յուրս չ՛ետն եւ,
չյունն չ՛ետն:

Զյունն եւ գայիս,
խաւիսն շայիս,
յուրս չ՛ետն եւ,
չյունն չ՛ետն:

Փուրգոն

ԲԱՏՐԱԿ ՍԱՖԱՐԸ

Փոքր հասակից Սափարն աշխատում էր Փրիդոնի մոտ:
Նա Փրիդոնի ֆուրգոնն եր բանացնում: Սափարը վոչ մի վարձ
չէր ստանում: Նրա բաժինն եր՝ աղի հին շորերը ու ճաշի մնացորդը:
Մի որ Սափարի ընկերները նրան ժողով տարան: Սափարը
զարմացել եր, վոր ընկերները ճառ ելին ասում, լավ-լավ բաներ
ելին խոսում: Սափարի անունը գրեցին, վոր պրոֆմիսթյան մեջ
ընդունեն: Աղեն իմացել եր Սափարի ժողով գնալը: Նա շատ բար-
կացավ Սափարի վրա:

Մյուս որը Փրիդոնին կանչեցին գյուղխորհրդի գրասենյակ:
Նախագահը պահանջեց, վոր Սափարի հետ պայման կնքի:

— Ի՞նչ պայման, ի՞նչ բան: Տաս տարի նրան պահել եմ, ի՞նչ
պայման: Ինչքան ծախսել եմ, բավական ե: Մութթա խում չի՞ աշ-
խատել:

— Ի՞նչ ես ծախսել. մինչև հիմա նրան մի կոպեկ չեմ տվել.
դու պարտավոր ես նրան վարձատրել: Մինչև հիմա վոչ մի վարձ
նա չի ստացել: Հինգ տարուց ավել ե, վոր քո ֆուրգոնը նա յե
բանացնում:

— Ախպեր, չի ուզում, թող հեռանա տնիցս, տեսնենք կարող
ե գլուխ պահել:

Բատրակիւմը Սափարի գործը տվեց դատարան: Ժողովրդա-
կան դատարանը վճռեց Փրիդոնից յերեք հարյուր ուրբի գանձել
հոգուտ Սափարի:

Մի ամսից հետո Սափարն անցել եր շրջգործկոմի ձիապանի
պաշտոնին:

Զ Ե Փ

Բարրակ, խոշամիտ բանավոր պայծա-
նից: Մայման կապիր գրավոր չեմով: Մայ-
մանը քուր բարրակիւմին հասարակելու:
Պրոֆմիսթյունից դուրս չմնա:

ԲԱՐՉՐԱՑՆԵՆՔ ԳՅՈՒՂՈՒՄ ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱ- ՏԱՆՔՆԵՐԸ: ՈՓԱՆԴԱԿԵՆՔ ԳՅՈՒՂԽՈՐՀՐԴԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻՆ

ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Մոտենում եր գյուղխորհրդի ընտրությունը: Գյուղում մտա-
ծում ելին թեկնածուների մասին: Չքափորական խմբակը կամըջիջի
հետ ժողով ունեցավ. ժողովում կազմեցին թեկնածուների ցուցակը:

— Ոհանյան Կարո, Կարմիր բանակում ծառայել ե. կոմմունայի
անդամ ե. ղարոցի մասին մտածում ե:

Միաձայն անցնում ե:

Այդպիսով վեց տղամարդ և 3 կին մտցրին ցուցակի մեջ:

— Նախագահի համար ամենահաջող թեկնածուն Առաքելյան Սուրենն է. նա լավ գրագետ է, չքավորներին միշտ պաշտպանել է: Ինքը կոմսունիստ. նա լավ նախագահ կլինի: Դպրոցի մասին միշտ աշխատել է: Այս տարի հաջողեցրեց բաց անել մեր գյուղում մանկական հրապարակ:

Միաձայն ընտրվում է:

ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Յեկավ ընտրության օրը: Գյուղի ակումբում հավաքվեցին 420 տղամարդ և 120-ի չափ կին:

Չքավորներն ու միջակները միացել էին. կուլակներն էլ միացել էին, բայց շատ քիչ էին: Ովքեր էին նրանք. նախկին քոլտվան, տերտերի տղաները, մի քանի խղճուկ չարչիներ, հին հարուստ — գյուղի նախկին տեր ու տիրական Գաբրիել տղան և մի քանի ուրիշ հարուստներ: Դրանցից մի ժառը ձայնագուրկ էր: Չքավորներն ու միջակները միաձայն ձեռք բարձրացրին Կարոյի տված ցուցակին: Մյուս ցուցակին ձեռք բարձրացրին 17 տղամարդ և մի կին: Հաստատվեց չքավորների ցուցակը: Կուլակները սրտովը չէր այդ ընտրությունը:

ՈՐԸ ՈՐԻՆ—ՀԵՏԵՎԻՐ ՆՈՐԻՆ

Բատրակ, յերկիրը
դու կառավարիր
ու նոր կենցաղին
յեղիր հիմնադիր:
Մտիր գյուղխորհուրդ,
նրան գործակից,
անցրու կուլակին
ասեղի ծակից:
Մտիր կոոպերատիվ,
գործերդ վարի,
աշխատիր գյուղում
հա տարեցտարի:

Կարմիր-բանակային

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿ

— Ո՞վ է պաշտպանում մեր յերկիրը:

— Կարմիր բանակը:

— Ո՞ւմ է պաշտպանում Կարմիր բանակը:

— Աշխատավորներին:

Կարմիր բանակը կազմված է բանվորներից և գյուղացիներից:

Մեր բանակն ուժեղ է թե՛ զենքերով և թե՛ գիտությունով:

Նա պաշտպանում է բանվորի և գյուղացու աշխատանքը:

Ցարի ժամանակ զինվորը վոչ մի իրավունք չուներ: Նա մի մեքենա յեր կապիտալիստների ձեռքում: Այժմ Կարմիր զինվորն ազատ է: Կարմիր զինվորը ոգտվում է քաղաքացու բոլոր իրավունքներից:

Կարմիր բանակայինն ազատ է: Նա պաշտպանում է բանվորի յեւ գյուղացու աշխատանքը: Կարմիր բանակը կազմված է բանվորներից յեւ գյուղացիներից:

Ա Յ Բ Բ Ե Ն

Աա,	Բբ,	Գգ,	Դդ,	Եե,	Զզ,	Ըը,
Աա,	Բբ,	Գգ,	Դդ,	Եե,	Զզ,	Ըը,
Թթ,	Ժժ,	Իի,	Լլ,	Խխ,	Ծծ,	Կկ,
Թթ,	Ժժ,	Իի,	Լլ,	Խխ,	Ծծ,	Կկ,
Հհ,	Ձձ,	Ղղ,	Ճճ,	Մմ,	Յյ,	Նն,
Հհ,	Ձձ,	Ղղ,	Ճճ,	Մմ,	Յյ,	Նն,
Շշ,	Ոո,	Չչ,	Պպ,	ՋՋ,	Ռռ,	Սս,
Շշ,	Ոո,	Չչ,	Պպ,	ՋՋ,	Ռռ,	Սս,
Վվ,	Տտ,	Րր,	Յյ,	Փփ,	Քք,	Ֆֆ,
Վվ,	Տտ,	Րր,	Յյ,	Փփ,	Քք,	Ֆֆ,

Ու:

Ու:

Թ Վ Ե Ր

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,
17, 18, 19, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100.

I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII.

I. ՆՈՐ ԿՅԱՆՔ ԵՆՔ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ

ԳՐԻ ՈՒԺԸ

Ահա գրում եմ քեզ, և դու կարդում ես իմ նամակը: Գիրը կապում եմ մեզ իրար հետ: Այդ ե նրա մեծ ուժը:

Ինչ վոր հազարավոր սերունդներ մինչև այժմ արել, սովորել, տեսել են,—գրված են գրքերում: Յեզ քանի վոր դու գրագետ ես, այդ բոլորը կարող եր իմանալ: Բայց կես ճանապարհին կանգնա- նես: Ով կիսագրագետ ե, նա շուտ ե կարգալը մոռանում: Պետք ե սովորել վարժ կարգալ: Ազատ ժամանակ միշտ կարգա, գրել, վոր լավ գրագետ դառնաս:

Ինչքան սիրուն և պիտանի բաներ կան գրքերում: Յեզ դեռ ինչքան նոր գրքեր պիտի գրվեն: Չե՞ վոր մարդիկ միշտ առաջ են գնում:

Տես, ընկեր, չես չմնաս: Սովորիր, ժամանակ մի վատնիր:

Նոր սկսելիս և վերջակետից հետո պետք ե մե- ծատառով գրել:

ԿԱՐԴԱԼԸ ՓՐԿԵՑ

Մի անգամ հիվանդանոց գնացի. ձեռքիս վերք կար: Սաստիկ ծարավ ելի: Սեղանի վրա բաժակի նման մի բան եր դրված՝ ջրով լիքը: «Խմե՛՛մ», մտածեցի չես: Վերցրի բաժակը և բերանս տարա: Մեկ ել տեսնեմ՝ վրան գրած ե քույն:

Թե կարգալ չելի իմանա, բանս բուրդ եր, պիտի մեռնելի:

ԼՐԱՅՐՈՒ ԱՅՍ ՀԱՐՑԱԹԵՐԹԸ

ՀԱՐՑԱԹԵՐԹ

Ազգանուն	
Անուն	
Հայրանուն	
Տարիք	
Վոր միութան անգամ ե	

Աշխատանքի ստաժը
 Սոցիալական դրությունը
 Սոցիալական ծագումը
 Կուսակցականութիւնը
 Հասցեն

Ստորագրութիւն

« » 192 թ.

(բնակավայրը)

ԳԵՂՋԿՈՒՀԻՆ

Չնայած իրա
 ճերմակող մազին՝
 քուրսու տակ մենակ
 գեղջկուհի ազին՝

Ձմռան գիշերը
 նստել ե արթուն,
 ամուսնուց ծածուկ
 գրում ե, կարգում:

Շատ դժվար հարց ե.—
 հա մարդն ե փնջում,
 լացկան մանկիկը
 հանգիստ չի ննջում:

— Բնիք, ա կնիկ,
 հերիք ե կարդաս.
 դու որ ծերութեան
 տերտեր պիտ դառնաս:

Խնդրելով մարդուն,
 կաթ տալով վորդուն,
 մեր գեղջուկ ազին
 գրում ե, կարգում:

ՅԵՐԵՎԱՆ, ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԵՔՍՊԵԴԻՑԻԱ

Ղամարլի Պետապի աշխատակից
 Ալմաստ Զամոյանից

Դ ի մ ու մ

Փոխադրելով մեկ ուրիշ, խնդրում եմ ուղարկել «Մաճկալ»-ի
 համարները 1929 թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում (հունվար—
 հունիս):

Ա. Զամոյան

Հասցես.— Ղամարլու, Պետապ.
 1928 թ. 20-ին դեկտեմբերի

Անուններն ու ազգանուններն սկսվում են մեծատառով. որինակ՝
 Անդրանիկ Պետրոսյան, Խոսիաննետ Վար-
 դանյան, Վրթանես Միրաֆյան:

Գյուղերի, քաղաքների, գետերի և սարերի անուններն սկսու-
 վում են մեծատառով. որինակ՝

1. Քանափեռ, Բյուրակյան, Փարսի:
2. Շերեփան, Լենինական, Արեփանափան
3. Մրաֆս, Մրիաչայ, Զանգու:
4. Մրարայր, Մրագած:

ՄԱՆԻՇԸ

Մանիշը թոնրի առջև չոքած՝ հաց եր թխում: Կեսուրն ել
 մանուկ եր:

— Մանիշ,—կանչելով ներս մտավ Աշխենը,—բեզ գլուղխոր-
 հըրդի անդամ ընտրեցին...

— Եդ եր պակաս,—բղավեց Մանիշի կեսուրը:—Ել վոչ ամոթ
 ե մնացել, վոչ արու:

— Ե՛հ, դուք՝ պառաջներդ եղպես ապրել եք, եղպես ել պի-
 տի մեռնեք: Մեզ ջահելներիս համար նոր ե ծագել կյանքը: Ե՛հ,
 լես գնացի, Մանիշ ջան, ուշք մի՛ դարձնի,—ասաց Աշխենն ու
 դուրս գնաց:

— Ինչ ուզում են՝ ասեն, յես խորհրդի մեջ կաշխատեմ ու
ցույց կտամ, վոր կինն ել կարող ե աշխատել, — մտածում եր Մա-
նիշն ինքն իրեն:

Ներս մտավ Մանիշի մարդը՝ Փիլոն:

Պառավը վորդուն տեսնելուն պես վրա վազեց և ծնկներին
խփելով՝ բղավեց.

— Տներս քանդվեց, բալն ջան. հերիք չե, վոր Մանիշը կա-
նանց ժողով ե գնում, հիմի յեւ ուզում ե տղամարդկանց հետ
ընկնել:

Հա, ախի, — աչքերը չռելով դռաց Փիլոն, — են անամուս
Աշխենը ճիշտ վոր քեզ ճամպից հանել ե: Մեկ ել վոր նրան ետեղ
տեսա, քեզ կսպանեմ. լսում ես, թե չե:

Յեւ Փիլոն բռունցքը բարձրացրեց, վոր խփի: Մանիշը ճչաց.

— Մխալ եր, Աշխենը վոչ մի մեղք չունի: Ինձ գյուղն ընա-
րել ե, և յես պարտավոր եմ աշխատել: Անցել են այն ժամանակ-
ները, յերբ կնոջ կարելի չեր վիրավորել ու ծեծել: Խելքդ գլուխդ
ժողովիր, աչքերդ բաց արա և տես նոր կյանքի պայծառ շողերը:
Փիլոն բռունցքը լջեցրեց և լուռ դուրս յեկավ սենյակից:

ԱՍՏՎԱԾ ՓԱԽԱՎ.— ՄԵՆՔ ԵՒ ՓԱԽՁԵՆՔ

Չարչի Սաքոն,
Տերտեր Առկոն
նստած են հին
ժամի բակին,
մեջքները պինդ
տված պատին՝
վնց են թթվել,
նոթեր կիտել.
կարծես աշխարհ
փուլ ե լեկել:

Իսկ քիչ հեռու
նեղ փողոցով
խիտ շարքերով,
դրոշներով
պիոներներ,
կոմսոմոլներ
ու բառրակներ

անց են կենում,
կոմսոմոլի
տոնն են տոնում:
Գալում են հաղթ,
յերգում թափով:

II

Եդ վոր լսեց,
Սաքոն պալթեց.
— Սիրտս ճաքեց,
սվ տեր աստված,
դե պատժիր ե՛,
կրակ թափիր:
— Ախ, վո՞ր մեկին,
այ Սաքո ջան,
պիոներին,
կոմսոմոլին,
կոմսոմոլին,
գյուղխորհրդին,

թե՞ Փոկերին...
— Սաղ անվարտիկ,
սաղ տկլորներ,
սաղ բառրակներ,
մեր գլխին տեր:
Ժամ չեն գալիս,
պաս չեն պահում,
մեղ թքում են
ու հայհոյում:

Իսկ քիչ հեռու
խիտ շարքերով
անց են կենում,
կոմսոմոլի
տոնն են տոնում:
— Այս հին աշխարհը կը-
քանդենք,
մեր նոր աշխարհը կըլ-
նենք:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հաղթ—ուժեղ, հաղթական.

Փոկ—Փոխադարձ Ոգնության Կոմիտե:

ՈՒՍՏԱ ՊԶՈՒԿԸ

Ա.

Ուստա Պզուկի քեֆին քեֆ չեր հասնի. փողն իրեն-իրեն եր
գալիս. կերածն ել միշտ՝ մեղր ու կարագ, տոլմա ու քուֆթա:

Պանութը քաղաքի բանուկ փողոցի վրա, ինքը մկրատը ձեռին
ձևում եր, չորս-չորս աշկերտներն ել նստած կարում եյին, հա
կարում:

Բ.

Ժամանակն անցավ...

Աշխարհը փոխվեց...

Թեև մեղրն ու կարագը, տոլման ու քուֆթան անպակաս
եյին Պզուկի սեղանից, բայց ել «աղա» կանչող չկար, — «ընկեր» եյին
ասում:

Բայց ահա մի որ աշխատանքի տեսուչը խանութ մտավ:

— Վարպետ, քանի՞ աշկերտ ունեք:

— Չորս:

— Ամսական ինչ եք տալիս:
 — Ամ... սա... կան,—կմկմաց Պզուկը, ու լեզուն կապ ընկավ:
 — Ի՞նչ ամսական, ինչ բան,—ձայն տվեց աշկերտներից մեկը,—ես չորս տարի լե ձրի ծառայում եմ:
 — Վարպետ, ես աշկերտներին ամսական յերեսուն ռուբլի փող պիտի տաս: Բացի այդ, կգնաս ապահովագրական գանձարկղը և կապահովագրես: Հակառակ դեպքում խանութը կփակենք:
 Ասաց ու գնաց:
 Վարպետ Պզուկը կարծես կայծակնահար լեղավ, ձայն չհանեց:
 — Ուստա Պզուկ, քեֆդ վոնց ա,—ասացին աշկերտներն ու մի կուշտ ծիծաղեցին:

ՍՏԱՑԱԿԱՆ

1928 թ. 30-ին հոկտեմբերի: Արապա Կառույցողների Միության Կարգադրությունից իմ արքայախանյա աշխատանքի վարչապրոնությունը —
 փեյ ուրբի 13 կուպ. (6 ու 13 կ.):

Սարգիս Գալոյան

Սպանդարյան փողոց № 37

ՆՈՐ ԳՅՈՒՂԸ

Կարմիր գլուղի մեջտեղում
 նոր դպրոցն է փառավոր,
 ուր մանուկները խաղում,
 սովորում են ամեն ուր:
 Կոպերատիվ է դարձել
 մեծ խանութը Մարգարի,
 ուր գնում են ջահիլ, ծեր,
 նավթի, աղի, շաքարի:

Նազուկ բաջին է նստում
 ցածրիկ շենքում մոտակա.
 նոր են ընտրել խորհրդում
 գլուղխորհրդի նախագահ:
 Թեև շատ բան կա թերի,
 հինը դեռ շուտ չի կորչի,
 բայց փոխվել է կյանք, կենցաղ,
 ել են նախկին գլուղը չի:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Թերի — կիսատ.
 Կենցաղ — նիստ ու կաց:

ՄԵԶ ՊԵՏԻ ԵՆ ԱՌՈՂՁ ՅԵՐԵՆԱՆԵՐ

Յեթե յերեսն խոսել կարողանար, նա կասեր.
 — Մի համբուրեք իմ բերանը:
 — Յերեսիս մի հազաք, դրանից կհիվանդանամ:
 — Կարմրուկից, կապույտ հագից, բութեշից և բկացավից հեռու պահեք ինձ, կարող եմ վարակվել և մեռնել:
 — Գրկում յերկար մի պահեք. թող հանգիստ պառկեմ իմ անկողնում:
 — Բերանս ծծակ չգնեք. մի թողեք մատներս ծծեմ:
 — Հյուր մի տանեք ինձ, վոչ ել կինո կամ թատրոն. կհոգնեմ և վատ կընեմ:
 — Մի պատժեք և մի ծեծեք ինձ:
 — Խաշխաշ, գինի, սու՛ճ, թե՛ ինձ մի տաք.— փնաս ե:
 — Յես ուզում եմ առողջ լինել:

Արտագրիր «յ»-ով սկսած բառերը:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ծծակ — ամղուկ, սոսկա:
 Սուրճ — կոֆե:

Խոշոր տառերով արտագրիր ամեն մի լոգունգ
մի թղթի վրա և փակցրու պատերին:

Չեռֆերդ, յերեսդ յեւ Վարսինդ Վիշր Վա-
ֆուր պահիր:

Ապիրակեղեններդ շուր-շուր փոխիր:

Քնակարանուդ Վիշր Վաֆուր ող յեւ
արեւ թող լինի:

Զուրբ, ող յեւ արեւը Վեր քարեկամ-
ներն են:

Ուր արեւ եւ Վրնու՛, բժիշկ չի Վրնի:

Մի ծխիր:

Մի հարբիր:

ԿՈՂԵԿՏԻՎ ՀՈՒՆՁՐ

Կողեկաւիւր իր արտերը հնձում եր: Հասկերը հեաւով փովում
եղին:

Կողեկաւիւրի նախագահ Ալեքսանը հազել եր իր հին բանվորա-
կան բլուզը: Յեռանդով ցած եր փռում հասկերը: Կողեկաւիւրի ան-
դամներն աշխուժով հնձում եղին:

Յերեխաներն ոգնում եղին նրանց: Հալերը նայում եղին յե-
րեխաներին և ուրախանում:

— Ա.գրեք, յերեխեք: Ես ձեր հացն ե: Հողից փոսկի յենք հըն-
ձում: Մեծ ու փ. բր իրար ոգնենք:

Մօտիկ կաւերից գալիս եղին Կողեկաւիւրի աշխատանքներին
նայելու:

— Ոհան, — ասաց Պողոսն իր հարեանին, — տեսնո՞ւմ ես՝ կողեկ-
աւիւրն ինչ մեծ ուժ ե:

— Հա, Պողոս ախպեր, — պատասխանեց Ոհանը. — մի ձեռքը ծափ
չի տա: Արի մենք եւ մտնենք կողեկաւիւրի մեջ:

— Մտնենք, մտնենք, — ձայնակցեցին մյուս գլուղացիները:
Կուլակ Պապուշը նոթերը կիտած նայում եր: Շրթունքները
կրծելով նա մտածում եր. «Վա՛յն եկել ե ինձ տարել»:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Աշխուժով — ժիր, յեռանդով.

Չայնակցեցին — ձայն տվին:

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ

Դ Ի մ ու մ

Մենք, Վաղարշապատի «Անասոված» կողեկաւիւրի անդամներս
խնդրում ենք 500 ուրբու վարկ տալ մեզ՝ սերմացու և լծկան
գնելու համար:

Պարտավորվում ենք հանգցնել մեր պարտքը նոր բերքին՝ 6
ամիս հետո (մինչև սեպտեմբերի 1-ը):

ԱՆԱՍՏՎԱԾ ԿՈՂԵԿՏԻՎԻ

ՎԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ՝

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ՝

1929 թ. մարտի 1-ին

Վաղարշապատ (Եջմ. գաղտն):

ԴԱՂԱՔ ԳՐԻԳՈՐԸ

1.

Հայրս հիվանդ եր:

Խեղճ մայրիկս գլուխը կորցրել եր:

— Զո՛ւր, — առանց աչքերը բաց անելու հառաչում եր հայրս:

— Խաչիկ, — ձայն տվեց մայրս, — զնա դալլաք Գրիգորին բեր:

— Մայրիկ, դալլաքներն սպանում են մարդկանց: Գնա՛մ բժիշկ
Յեղիշին բերեմ:

— Ձե, չե, ասում են՝ բժիշկները դիտմամբ դեղ են տալիս
հիվանդին սպանում, վոր ուրիշները չվարակվին:

— Բժիշկն աղպիսի բան չի անի, մայրիկ:

— Շատ մի խոսի, գնա կանչի:

Ճար չկար: Գնացի դալլաքին բերի:

Դալլաքը տնտղեց հորս և ասաց, վոր մըսել ե:

Պահանջեց տաշտ, հայրիկիս շապիկը հանեց, պառկեցրեց և
ածելիով մի բանի տեղից մեջքը ծակեց:

Արյունն սկսեց հոսել տաշտի սեջ:

Հայրիկս սկսեց հառաչել ու բիշ հետո նվաղեց ու թուլացած
ընկավ:

— Հիմի պետք ե արյունը կանգնեցնել. տաք ջուր բերեք, աղ
բերեք, սարգի փոստաջն բերեք, սկսեց գոռգոռալ դալլաքը:

Մայրս դեռ ու դեռ եր վազում:

Տանելով, վոր հայրիկս արնաքամ ե լինում, վազեցի բժշկի
յետևից:

— Ըհեր Մկրտչյան, գալլաքը հայրիկիս մեջքը ծակել ե,
արյունը չի կանգնում, խնդրեմ գաս, հայրիկիս ազատես, — ասացի
յես:

Բժիշկն իսկույն վեր թռավ տեղից, վերցրեց անհրաժեշտ դե-
ղերն ու առաջ ընկավ:

Հենց վոր դալլաքը պատուհանից տեսավ՝ բժիշկը գալիս ե,
ամեն ինչ թույեց ու փախավ:

— Ես ո՞վ ե դալլաքին կանչել, — գոռաց բժիշկը տուն մտնելով:

— Յիս եմ կանչել, բժիշկ ջան, անգետ մարդ ենք, — պատաս-
խանեց մայրս:

— Դալլաքին ել դատի կտամ, քեզ ել:

Բժիշկն արյունը կանգնեցրեց: Հայրիկս յերկու շաբաթից վոտի
կանգնեց:

ԲԱՌՆԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Նվաղեց - թուլաց սվ:

Հառաչել տքալ, ախ բաշել:

Մարդի փոստաջն - սալանդոդ:

II. ԲԱՐՉՐԱՑՆԵՆՔԻ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՏՐԱԿՏՈՐԻ ՅԵՐԳԸ

Հեյ ջան ախպեր, պողպատ ախպեր,
դե շուտ արի, գալդ բարի,
տրակտոր ջան, մեր նոր ընկեր,
քեզ փեշքեշ ե հանդը գյուղի:

Մեր սրտի հույս, մեր աչքի լույս,
բեր ճակատդ կարմիր կապենք,
ման յեկ գյուղում, յերթդ անուշ,
գուլթան ու չուլթ թող դարդոտվեն:

Դու վոր մերն ես, ել ի՞նչ կուլակ,
ել ի՞նչ գորբա մեզ կնեղի.
սարքը վրա տասը գուլթան
վոչինչ բան են քո առաջին:

Դու վոր յեկար, մեր նոր ճամպան
շատ հեշտացավ, ել դարդ շունենք:
Դե, քեզ ցույց տուր, տրակտոր ջան,
հինը քանդենք, նորը շինենք:

ԿՈՎԻ ԽՆԱՄԻԸ

I

Մեր գյուղացին իր կովը կերակրում ե գլխավորապես խոտով,
դարմանով, իսկ ալյուր, թեփ, քուսպ քիչ ե տալիս: Խոտը շատ
անգամ զետին ե թափվում. կովը կերի մի մասը կոխկրտում ե:
Կովերը կապում են մուլթ գոմերում, նեխված ողի մեջ:

Ուրիշ յերկրներում, որինակ՝ Հոլանդիայում, Շվեյցարիայում՝
կառուցում են ընդարձակ, լուսավոր գոմեր: Գոմերը պահում են
շատ մաքուր: Կովերին կերակրում են վոչ թե միայն չոր խոտով
ու դարմանով, այլ տալիս են նաև քուսպ, թեփ, ճակընդեղ...
Կթելու ձևի և ժամանակի վրա շատ մեծ ուշադրություն են դարձը-
նում: Դրա համար ել այնպեղի կովերը լավ են լինում, շատ կաթ
տալիս, տերերը շատ ոգուտ են ստանում:

Վորպեսզի մեր կովերը մեզ շատ ոգուտ տան, մենք եւ պետք է կովերին լավ խնամենք. որինակ՝

Գոմերը պետք է լինեն լուսավոր.

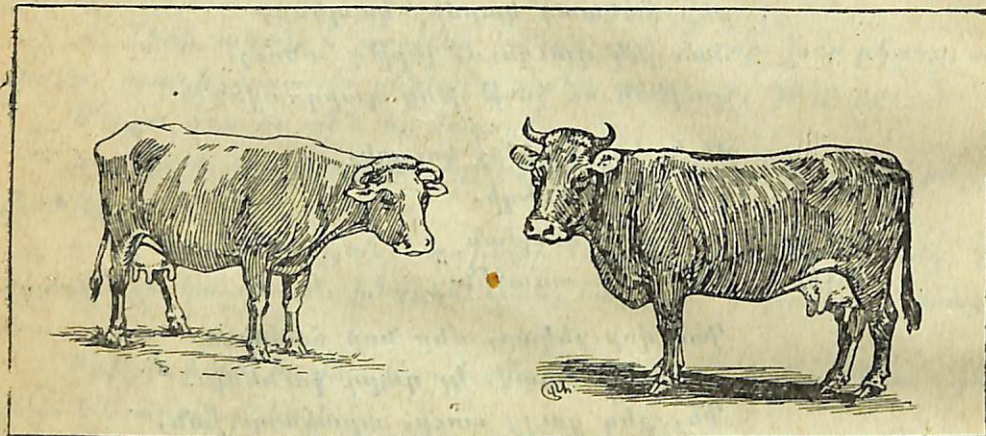
Գոմերի պատերը պետք է լինեն սվաղած.

Գոմի հատակը պետք է լինի հարթ.

Գոմը պետք է լինի վոչ ցուրտ, վոչ եւ շատ տաք.

Պետք է կովերին կերակրել և կթել չափով և ժամանակին.

Յերբեք փշացած խոտ, դարման և այլն չպետք է տալ:

Բացի խոտից ու դարմանից կովերին պետք է տալ նաև ա-
լյուր, թեփ, քուսպ, ճակընդեղ և այլն:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հարթ—գուգ:

Հարցրեք ձեր գյուղատնտեսին՝ ինչով, ի՞նչ չափով և ի՞նչ-
պես կերակրել կովերին:

ԲԱՄԲԱԿ

Հայաստանը բամբակի բերքի լավ շրջաններ ունի՝ Ղաժարուտ,
Հրազդան, Ղուրդուղուլի, Զանգիբաթուր և Սարգարաբադ:

Բամբակից պատրաստում են թել և կտորեղեն:

Լենինականում մենք ունենք անկվածարան: Այդ անկվածարա-
նին պետք է շատ բամբակ տանք, վոր ստանանք չիթ, բյազ և
այլն:

Խորհրդային Ռուսաստանում եւ անկվածարաններ շատ կան:
Յեթե բամբակի մի մասը Խորհրդային Ռուսաստանին տանք, այն-
տեղից ավելի շատ մեքենաներ, հագուստեղեն և հաց կստանանք:
Յեթե բամբակի կուլտուրան դարգացնենք, մենք շատ բանի
նեղություն չենք քաշի:

Բամբակը Խ. Հայաստանի հարստության աղբյուրն է:

Ահա թե ինչու Հայաստանի Բամբակագործության Կոմիտեն
աշխատում է բամբակի ցանքսերը շատացնել:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Անկվածարան—մանածագործարան, կտորեղեն պատրաստելու
գործարան.

Բույսի կուլտուրա—բույսի մշակություն:

ԱՐՏԻ ՅԵՐԳԸ

Ծըլել է արտս,

ծրվում է արտս,

կորել է դարդս, ջան:

Խնդուն զվարթ է,

նոր բացված վարդ է,

արտս ազատ է, ջան:

Կանաչ է դաշտը,

կորավ յերաշտը,

ամառը հաշտ է, ջան:

Յեկել է ջուրը

խնդության որը,

գյուղավ տրակտորը, ջան:

Ծըլել է արտս,

ծրվում է արտս,

կորել է դարդս, ջան:

ՍԵՐՄՆԱՅԱՆ ՄԵՔԵՆԱ

Ցանել կարելի չե ձեռքով կամ մեքենայով: Ձեռքով հավասար
ցանելը դժվար է: Մեքենայով ցանքսն ավելի արագ է կատարվում.
մինչդեռ ձեռքով մի որում 3 հեկտար հազիվ է ցանվում, մեքենայով
կարելի չե ցանել մինչև 5 հեկտար:

Մեքենայով ցանքսը լինում է շարքերով, և սերմ եւ քիչ է
գնում՝ հեկտարին 118 կիլո. այնինչ ձեռքով ցանելիս հեկտարին
գնում է 192 կիլո:

Մեքենայով ցանելիս սերմերն արտում հավասար խորություն

են ղնկնում և ծլում են միաժամանակ ու մի բարձրութիւն: Ձեռքով ցանելիս սերմերի մի մասը խորն է թաղվում կամ յերեսն է մնում ու չի ծլում:

Սերմնացան մեքենայով ցանքսը լավ է դուրս գալիս, սերմը սերմին չի խեղդում, բոլոր սերմերն ել ազատ աճելու տեղ ունեն:

Մեկի ուժը չի պատի սերմնացան մեքենա գնելու, բայց վոր միասին գնեն, ամեն մեկին քիչ ծախս կնստի:

Արտագրիր. —

Դյուշայնսթեասկան Տեֆեհաներ
Գուքան, Կասիան, շարփաչան, սերպապ,
խոյրհար, կաշսող Տեֆեհա:

ԱՇԽԱՏԱՆՔՈՎ—ՎՈՉ ԱՂՈԹՔՈՎ

Ինչիցն է, գրկից, —

արտգ իմիս կից,

գուրկ է լավ բերբից:

Ասեմ. «բո խելքից»:

Ձգտած — սերմը,

տերտերից որհնած,

ցանեցիր հողում

հոգնած բեզարած:

Արտա կանաչեց

ու դարձավ մեծ ծով,

իմ աշխատանքով —

և վոչ աղովթբով:

Իսկ յես հարոսը

հերկեցի աշնան

գոմաղը կրելով՝

փռեցի վրան:

Արտա մաքրեցի

քարերից, սեզից,

քեզ պես կախ չընկա

սրբերի վրից:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սեզ — վայրի, բարակ խոտ:

ԱՐՏԵԼԸ

Հայգյուղիկոտի հրահանգիչը մեր գյուղում զեկուցեց արտել-
ների մասին: Ասաց, վոր մեր գյուղացիք կովերին վատ են պա-
հում:

Ստեփանավանի շրջանում մի կովից ստանում են տարեկան
100 — 120 ուռը. ոչ ուռ:

Այդ նրանից է, վոր այնտեղ արտել են կազմակերպել և կո-
վերին լավ են խնամում: Կաթից մեքենայով ստանում են լավ տե-
սակի յուղ, պանիր:

Արտելի մեջ մտել են բոլոր գյուղացիները:

Գյուղացին մենակ չի կարող մեքենա գնել, մասնագետ հրա-
վիրել, իսկ միասին կարող են:

Գյուղացիք ասացին.

— Վոր այդպես լավ է, յեկեք մենք ել արտել հիմենք:

Քվեարկեցին: Անցավ միաձայն: Հրահանգիչը կարդաց կաթնա-
տնտեսական արտելի կանոնադրությունը:

Գրվեցին 40 գյուղացի: Վարչություն ընտրեցին, անցան
գործի:

Այժմ մեր շրջանում Հողօգիկոմատը պանրի գործարան է շի-
նում: Շատ գյուղերում կազմակերպել են արտելներ և նոր-նոր
անցել գործի:

ՀԵՌԱԳՐԻ ՈՐԻՆԱԿ

Վ ա դ ա ռ շ ա պ ա տ հ ո ղ բ ա ժ ի ն

Հայտնեցեք հողաբաժանման ժամանակը

Բաղալյան

Ոշական Սարգիս Բաղալյան

ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎԸ ԲԱՅՎԵՑ — ՍԵՐԴՈՅԻ ԽԱՆՈՒԹԸ ՓԱԿՎԵՑ

Յերեք ամիս է, ինչ Նորաշեն գյուղում բացվել եր կոոպերա-
տիվ խանութ:

Գյուղացիներն ել հանգիստ չունեցին. հենց վոր մի բան պա-
կասում եր, վազ ելին տալիս կոոպերատիվ:

— Ինձ մի կիլո շաքար կշռիր...

ԳՅՈՒՂ ՈՒ ՔԱՂԱՔ

Քաղաքի հետ
կապենք գլուղը.
բանվորին տանք
հացն ու յուղը,

Թե՛լ ու ասեղ,
մկրատ ու ճոթ,
սապոն, շաքար
և թեյի խոտ,

պտուղները
մեր բաղբերն,
ամեն տեսակ
հում նյութեղեն,

դեղ ու դարձան
հիվանդներին:
Յեկեք ոգնենք
բանվորներին,—

վոր նա մեղ տա
գիրք ու գրիչ,
գութաններին
խոփ ու ձևիչ:

Նրանց համար
ղրկենք ապրուստ,
տեղն ստանանք
գիրք ու հագուստ:

ՍՈՒԼԻՉՆԵՐԸ

Կար ժամանակ, չերբ մենք աղքատ արհեստանոցներում եյինք
աշխատում և աշխատանքն ել սկսում եյինք առավոտները՝ դա-
նազան ժամանակ:

Իսկ այժմ ուրիշ ե: Առավոտյան ճիշտ ժամը 7-ին ամբողջ մի-
լիոնի համար ե սուրիչը ճշում:

Աշխատանքն ամեն տեղ սկսվում ե միևնույն ժամին:

Միլիոնավոր մուրճեր միատեղ և միևնույն վայրկյանին են
բարձրանում:

Մեր առաջին հարվածը միատեղ ե թնդում:

Բայց ի՞նչ են չերգում սուրիչներն առավոտյան: Նրանք յեր-
գում են չերգը Միության:

ԴԱՐԲԻՆՆԵՐ

Մենք դարբիններ ենք, հոգով արի յենք,
դարբնում ենք վաղվա բանալին.
չեյիր թափով դու, զարկիր դու, մուրճ իմ,
պողպատ-կրճեին ամուր գարկիր.

զարկիր, զարկիր:

Մենք դարբիններ ենք, ազատ չերկրում այս
մենք լավ որեր ենք ըստեղծում:
Ձե՛ վոր իդուր չենք սպառում մեր ո՛ ժը,
իդուր չենք մենք մուրճով զարկում.
զարկում, զարկում...

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արի — քաջ.

Սպառում — ծախսում:

ԼԵՆԻՆԻ ԱՆՎԱՆ ՋՐԱՆՑՔԸ

Գնում ենք տեսնելու «Լենինի» ջրանցքը: Ծիծաղով ու կատա-
կով հասնում ենք ջրանցքի բերանը:

Խայտալով դուրս ե յեկնում ջուրն իր հարազատ մոր գրկից
և առաջ ե հոսում իր նոր հունով:

Ամբողջ չերեք կիլոմետր ջրանցքն անցնում ե մայր գետին
զուգահեռ: Նրա առջև ցցված բարձունքն աշխատել ե խափանել
նրա ընթացքը: Բայց աշխատավորի ձեռքը փորել ե նրա կող ու
կուշտը և ճանապարհ բացել իր սիրելի ջրանցքի համար:

Ջրանցքն իջնում ե դեպի ցած և դուրս ե գալիս ազատ ողի
մեջ: Նա հոսում ե 85 մետր խորության հունով և այդպես ամբողջ
6¹/₂ կիլոմետր:

Հունն այստեղ շինված ե քար ու կրով:

Ջրանցքը դուրս ե գալիս Եջմիածին և աշխատավորությանը նոր
կյանք ե ավետում: Նա խոստանում ե կենդանացնել նրանց աչքված
ու խանձված դաշտերը և վոռոգել 2500 հեկտար հող: Նա զարկ
կտա բամբակի ու խաղողի մշակության:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կատակ — հանաք.

Խայտալ — խաղալ.

Հուն — գետի տաշտը (արխ).

Ավետիք — ուրախ լուր.

Վոռոգել — ջրել:

ՄԵՐ ՀԱՆԴՈՒՄ

Տեսեք, մեր հանդուժ
ինչպես յեռանդով
սև հողն են քանդում
բանվորներ անթիվ:

Վաղուց պապական
արտերն անբերրի
ջուր են յերազում
տարիներ անթիվ:

Հեռու տեղերից
գալիս եր, անցնում
Արագը վարար
վորպես մի յերազ:

արևի տապից
մեր հանդեր խանձվում
ջրերի կարոտ,
ջրերից անմաս:

Բայց հիմի, հրեն
մեր ծարավ հանդում
ջրանցք են փորում,
ջրանցք փրկարար:

Անջուր, անբերրի
հանդեր ու դաշտեր
կյանք և ուժ կառնեն
ջրով կենարար:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Անբերրի—բերքից զուրկ.
Տապ—ուժեղ շոգ.
Կենարար—կյանք տվող:

ԲԱԼԱԽԱՆԻ

Կասպից ծովան ծովի ափին
մեծ անտառ կա սև ու մթին
եղ անտառում
հոտ չեն բուրում
վառ ծաղիկներ
հազարագույն,
վոչ ել փոված գալարուն սեզ
քո վոտքի տակ դու կտեսնես:

Ու ծառերն ել են անտառի
տերևներով չեն զարգարվի:
Եղ անտառում նավթահանքի
հոտն է բուրում կապույտ նավթի,
և գալարուն կանաչի տեղ
մազուլթն է սև փովել աջնտեղ:

Իսկ ծառերը՝ սև, փրփարի,
փրկաններն են եղ անտառի:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սեզ—բարակ կանաչ.
Գալարուն—փափուկ, ճկուն.
Բուրել—լավ հոտ տալ:

ՏԵՔՍՏԻԼ ՖԱԲՐԻԿՈՒՄ

Տեքստիլ ֆաբրիկում մինչև իրիկուն
բանում ենք մեկտեղ յես ու նա,
քրտնում ենք մեկտեղ, շարժվում որնիրուն
վորպես նոր, աշխուժ մեքենա:

Անցնում է որը խինդ ու ծիծաղով,
որը արևոտ ու ժպտուն.
մեքենայի մոտ ուրախ, ծիծաղկոտ
նրա աչքերն են վառ ժպտում:

Սիրում եմ նրան վորպես սրտակից,
աչդպես է սիրում նա յել ինձ.
մենք իրար ընկեր, մենք իրար մոտիկ—
աշխատանքի բանակից:

Տեքստիլ ֆաբրիկում մինչև իրիկուն
բանում ենք մեկտեղ յես ու նա,
քրտնում ենք մեկտեղ, շարժվում որնիրուն—
վորպես նոր, աշխուժ մեքենա:

Հ Ա Ս Յ Ե Ն Ե Ր

1. Հասարակ նամակի

Լեվոն Դարբինյանին

Մար-
կայի
տեղ

Մյասնիկյանի անվան փողոց № 10
Վաղարշապատ.

2. Պատվիրած նամակի

Պատվիրած

Հայկ Մեսրոպյանին

Մար-
կայի
տեղ

Լենինի փողոց № 65
Լենինական

Կարապետ Մարտիրոսյանից, Յերեվան, Արմավանի № 16

ԵԼԵԿՏՐԻՖԻԿԱՅԻՍ

Մեծ քաղաքներում ելեկտրական ուժը գործադրում են գործարանի մեքենաները շարժելու, լուսավորության, տրամվայի, հեռագրի, հեռախոսի, կինոյի և ռադիոյի համար:

Ելեկտրական ուժ ստանալու համար անհրաժեշտ է գնել դինամո-մեքենա:

Այնուհետև գլխավոր ծախսը վառելիքն է, վոր հարկավոր է դինամո շարժելու համար:

Մեծ ելեկտրական կայաններ շինում են ալյուրի տեղերում, ուր վառելիքն էժան է: Այդ կայաններից լարերի միջոցով ելեկտրական հոսանքն անցնում է հարյուրավոր վերստեր:

Մարդիկ բաժին և հոսող ջրերն ոգտագործում են աղորիքների համար: Բամին և ջուրը պտտացնում են աղորիքների անիվները:

Կարելի է գետակի մոտ մեքենա դնել աղորիքի անիվի նման, և նա անգաղար կաշխատի: Ամենափոքր գետակն անգամ կարող է ելեկտրական ուժ տալ ամբողջ գյուղին: Վառելիքի ծախս չի լինի, և ելեկտրական յամպը կվառվի ամեն մի խրճիթում, ամեն մի արհեստանոցում: Ելեկտրական ուժը կարելի է ոգտագործել ուրիշ շատ կարիքների համար:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Աղորիք — ջրաղաց, հողմաղաց, ելեկտրաղաց.

Լար — յերկաթե թել (մավթուլ).

Տրամվայ — ելեկտրաքարշ:

ՀՈՂԸ

Հողը բաղկացած է յերեք գլխավոր մասից՝ 1) կավից, 2) ավաղից և 3) կենդանիների և բույսերի փտած մասերից: Այդ փտվածքը հողին սև գույն է տալիս: Վորքան դրանից շատ լինի, այնքան հողը բերրի է: Յեթե հողի 100 մասից 75—90-ը ավաղ է, այդպիսի հողը կոչվում է ավաղահող:

Կավալին հողի մեջ կա 50—70 մաս կավ, իսկ 25—30 մաս ավաղ:

Սևահողի 100 մասից 15-ը փտվածքն է, իսկ մնացած 85 մասը կավ ու ավաղ են:

Վերջապես կա կրալին հող, վորի 20 մասը կիր է:

ԱՎԱԶԱՀՈՂ

Ավաղահողի բերքը պակաս է լինում: Նրա մեջ ջուրը լավ չէ պահվում. բույսերը յերաշտից չորանում ու այրվում են:

Ավաղահողը կարտոֆիլի լավ բերք է տալիս, յեթե պարարտացրած է աղբով:

ԿԱՎԱՀՈՂ

Կավահողը դժվար է վարել:

Յերաշտ ժամանակ քարի նման պինդ է լինում, իսկ անձրև որերին խոորի պես փափուկ է դառնում: Նրանց յշակման համար պետք է լավ գուլթան և ծանր փոցիլ ունենալ: Կավախառն հողը հարմար է հաճարի, ցորենի, վարսակի, առվույտի, վուշի և մի քանի այլ բույսերի համար:

ՍԵՎԱՀՈՂ

Կավախառն և սև հողերը պետք է այնպես վարել, վոր կոշտը վաղը գցելիս չփոշիանա, այլ փշրվի: Այդ դեպքում լավ բերք կլինի: Իսկ յեթե հողը գուլթանով և տափանով շատ մանրացնենք, չորային յեղանակին աստիկ կկոշտանա, առաջին անձրևից պինդ կեղև կկապի: Ցանքսը կխեղդվի և բերքն էլ պակաս կլինի:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Յերաշտ — չորութուն.

Պարարտացնել — աղբել.

Վուշ — կտավատ.

Վարսակ — չավդար.

Առվույտ — յոնջա:

III. ԱՄՐԱՑՆԵՆՔԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

I

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԻԼՅԻՉ ԼԵՆԻՆ

Վլադիմիր Իլյիչ Ուլյանով-Լենինը ծնվել է 1870 թ. Սիմբիրսկ քաղաքում։ Նրա հայրը ժողովրդական դպրոցների տեսուչ էր։ Լենինը միջնակարգ ուսումնառության 17 տարեկան հասակում։ Այդ ժամանակ նրա մեծ յեղբորը՝ Ալեքսանդրին մահվան պատժի լինթարկեցին Ալեքսանդր III-ի դեմ մահափորձ կատարելու համար։ Այս դեպքը խիստ ազդեց յերիտասարդ Լենինի վրա։ Նա մտածում էր, վոր մի թագավորի սպանելով բան չի դուրս գա, վոր պետք է ազատել ժողովրդին թե՛ թագավորից և թե՛ ամբողջ ճնշող դատակարգից։ Լենինը թեև համալսարան մտավ, բայց այնտեղից շուտով արտաքսվեց ուսանողական շարժման մասնակցելու համար։ Միայն 4 տարուց հետո նրան հաջողվեց համալսարանում քննություն տալ։

II

1893 թվին Լենինը գնաց Պետերբուրգ (այժմ՝ Լենինգրադ) և այնտեղ սկսեց աշխատել բանվորական գործի համար։ Նա կազմակերպեց բանվորների գաղտնի միություններ և նրանց սովորեցնում էր Մարքսի ուսմունքը։ Բայց շուտով Լենինին իր ընկերների հետ ձերբակալեցին և մի տարուց ավելի բանտում պահելուց հետո՝ 1887 թվին աքսորեցին Սիբիր։ Յերեք տարի Սիբիրում մնալուց հետո Լենինը գնաց արտասահման։ Այնտեղ նա սկսեց կազմակերպել բայլ-չեիկների կուսակցությունը։ 1905 թվին սկսվեց ուսանական առաջին հեղափոխությունը, բայց զինվորների և գյուղացիների անգիտակից լինելու պատճառով չհաջողվեց։

Լենինն անընդհատ ղեկավարում էր բանվորական շարժումները։ 1917 թվին կատարվեց փետրվարյան հեղափոխությունը։ Թագավորը տապալվեց, բայց իշխանությունը մնաց բուրժուաների և կապիտալիստների ձեռքը։

III

Լենինն այդ ժամանակ վերադարձավ արտասահմանից, անցավ բանվորական շարժման գլուխը և ղեկավարեց Հոկտեմբերյան մեծ հեղափոխությունը։ Իշխանությունը անցավ խորհուրդների ձեռքը։ Բանվորները, գյուղացիներն ու կարմիր բանակը միացյալ ուժերով

ձեռք բերին իրենց ազատությունը Լենինի առաջնորդությամբ։ Բայց յերկարատև աշխատանքը և կրած տանջանքները կարճեցին մեծ մարդու կյանքը։ 1924 թվի հունվարի 21-ին Լենինն այլևս չկար։

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արտաքսել—վոնդել, դուրս անել։

Ձերբակալվել—բռնվել։

ԻՆՉՊԵՍ ՀԱՆԴԻՊԵՑԻ ԼԵՆԻՆԻՆ

Մեկ անգամ գարնանը յերկաթուղով գնում եյի Տուլայի գավառը՝ դաշտային աշխատանքների համար վարձվելու։ Տեսնեմ՝ մի սեղանի շուրջը յերկու հոգի նստել են—մեկի հագին կաշվե վարտիկ, մյուսին՝ վերաբկու։ Մեկի դեմքը ծանոթ էր։ Մոռեցա հարցնում եմ—կարելի՞ յե այստեղ թեյ խմել։

— Նստի՛ր, ընկեր, նստի՛ր,—պատասխանեց ծանոթ դեմքով մարդը։ Նույնիսկ տեղից քիչ շարժվեց, վոր հարմար լինի ինձ համար։

Հետո զրույց սկսեց ինձ հետ։ Մեր գործերով շատ եր հետաքրքրվում։

Յերշիկով ինձ հյուրասիրեց։ Իմ թելամանից ել իրեն համար թեյ ածեց։ Բոլորովին մտերմացանք։ Կարծես իմ հոգուց եր խոսում։ Վերջը հարցնում եմ.

— Սիրելիս, ի՞նչ ե քո անունը։

— Վլադիմիր Իլյիչ,—պատասխանում ե։—Դեհ, ցտեսություն։ Հնչեց զանգը։ Ժամանակ է գնացքը մտնելու։

Ու ժպտալով հեռացավ։ Իսկ կաշվե կուրտիկով մարդը կանգ առավ ու հարցրեց ինձ.

— Միթե չգիտեյիր, ընկեր, թե ում հետ ես խոսում։ Չե՞ վոր Լենինն ե նա։

Նստեղ միայն յես գլխի ընկա, թե ինչո՞ւ նրա դեմքը ծանոթ յերևաց ինձ։ Չգիտեմ ինչը հուզեց ինձ, բայց արցունքներ կախվեցին աչքերիցս։

Վոր մեռնեմ ել, այդ րոպեները մոռանալու չես։

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Յերշիկ—կալբաս։

Կուրտիկ—կիսամուշտակ, կարճ քուրք։

ԿՈՄԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆ Ե

Իյիչը շարունակ ասում էր, վոր բանվոր դասակարգը պետք է սերտ դաշն կապի գյուղացիների հետ: Այդ կապն իրագործեց կոմսոնիստական կուսակցությունը:

Այս կուսակցությունը հիմնվեց 1898 թ.

Առաջ կոչվում էր սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցություն: 1903 թվին սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցությունից Լենինի առաջնորդությամբ սի մասը բաժանվեց. դրանք լայլ ճիւղեր են ելին: Մյուս մասը մենշևիկներն էին:

1918 թ. բալլշևիկների կուսակցությունը կոչվեց կոմսոնիստական կուսակցություն:

Կոմկուսակցությունն ամբարցրեց գյուղացու և բանվորի դաշինքը: Նա բարձրացնում է մեր տնտեսությունը և ղեկավարում է սոցիալիզմի կառուցման գործը մեր յերկրում:

Համ. Կոմ-կուս. (բ)
գլխ. քարտ. ՍՍԱԼԻՆ

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սերտ — ամուր.

Դաշն —

Դաշինք — } միություն:

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԵՑ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը վերջ տվեց եսերներին, մենշևիկներին ու գաշնակներին իշխանության: Նախկին Ռուսաստանի տեղ կազմակերպվեցին խորհրդային հանրապետություններ:

Նրանք փոխադարձ կապ ունեին, միասին կռվում էին բուրժուաների և կուլակների դեմ ու նոր կյանք կառուցում:

1922 թ. դեկտ. 30-ին Մոսկվայում, խորհրդային բոլոր հանրապետությունների ներկայացուցիչների համագումարում վերոշվեց կազմել Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն:

Սրա մեջ սկզբում մտան Ռուսաստանի Խորհրդային Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Հանրապետությունը (ՌԽՍՖՅՀ), Ուկրաինան

(ՌԽՍՀ), Բելոռուսիան (ԲԽՍՀ) և Անդրկովկասյան Խորհրդային Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ հանրապետությունը՝ Վրաստանը, Հայաստանը և Ադրբեջանը:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆեդերատիվ — դաշնակից.

Կառուցել — շինել:

ԽՍՀՄ-ի Կենտգործկոմի
նախագահ՝ ԿԱԼԻՆԻՆ

Ծնվել է 1875 թ. չքավոր գյուղացու ընտանիքում:

14 տ. հասակից բանվոր է յեղել:

ԽՍՀՄ-ի Ժողկոմխորհի
նախագահ՝ ՌԻԿՈՎ

Ծնվել է 1881 թ. չքավոր գյուղացու ընտանիքում:

Աշակերտ ժամանակից մասնակցել է հեղափոխական աշխատանքներին:

Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ.

(Անդրկովկասի Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Խորհրդային Հանրապետություն)

Անդրկովկասում շատ ազգեր կան:

Ցարական կառավարությունը նրանց ճնշում և լարում էր մեկը մյուսի դեմ: Նրանք ինքնուրույն չէին. Անդրկովկասը ցարական իշխանության գաղութն էր: Ցարի տապալումից հետո իշխանությունն անցավ դաշնակներին, մենշևիկներին ու մուսավաթականների ձեռքը: Բայց աշխատավոր ժողովուրդը դարձյալ ճնշված դրություն մեջ մնաց:

Բալլշևիկյան կուսակցությունը մեծ պայքար է մղել ազգերի ինքնորոշման գործում: Այդ նպատակն իրագործեց Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը, 1918 թ. խորհուրդների համառուսական համագումարին բոլոր ազգությունների աշխատավորներն ինքնորոշման իրավունք ստացան: Նրանք կազմեցին իրենց ինքնուրույն հանրապետությունները:

1922 թ. Անդրկովկասի հանրապետութիւնները միանում և կազմում են ԱՍՖՍՀ:

Յեւ այժմ Անդրկովկասի ազգութիւնները հնարավորութիւն ունեն համերաշխ կերպով զարգացնելու իրենց տնտեսութիւնն ու կուլտուրան և մասնակցելու սոցիալիզմի կառուցման ընդհանուր գործին:

Արտագրեցեք «այ» և «յա» ունեցող բառերը:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Լարել—սրել.

Պայքար—կռիվ.

Համերաշխ—հաշտ, սիրով.

Զարգացնել—լավացնել, առաջ տանել.

Իրագործել—կատարել.

Կուլտուրա—ուսում, առաջադիմութիւն.

Ինքնորոշում—իր ուզածին պես սեփական կյանքը կարգավորել:

Ստեփան Շահումյան

ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՀՈՒՄՅԱՆ

Ստեփան Շահումյանը Բագվում յերկար ժամանակ աշխատելով՝ սիրելի զարձալ Բագվի բոլոր բանվորներին: Նրա դռները միշտ բաց էին կուսակցական և անկուսակցական բանվորների առաջ: Նա սիրված էր իր ընկերներից: Նա մեծ հեղինակութիւն էր վայելում: Նրա մեծութիւնն առաջ գինաթափ էին լինում նուշիսիկ հակառակորդները: Պատմում են, վոր մենշևիկների մի խմբակ վորոշել էր սպանել Շահումյանին. խմբակի անդամներից մեկը ծանոթանում է Ստեփան Շահումյանի հետ ու գնում նրա հայերեն դասախոսութիւն:

Դասախոսութիւնը լսելուց հետո նույն այդ մարդը յերդկեց իր կյանքը չինայել Ստեփանի համար և մտաւ կոմմունիստական կուսակցութիւն մեջ:

1918 թվին Շահումյանը Կովկասի արտակարգ կոմիսսարի պաշտոնով ապրում էր 2 փոքրիկ սենյակներում: Յերբ նրան հարց տվին. «Ի՞նչպես ես ապրում քաղաքի ծայրում, ուր ամեն մի բուրդ կարող են վառել քեզ»,—նա հանգիստ պատասխանեց. «Այդ բանով յես չեմ հետաքրքրվում»:

Շահումյանը Կովկասի բանվորութիւնի ղեկավարն էր, և այսպես էլ հեղափոխութիւնը անվանեց նրան:

Բագվի կոմմունայի անկումից հետո Ստ. Շահումյանը զնգա-կահարվեց իր ընկերների հետ 1918 թ. սեպտ. 20-ին:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ղեկավար—առաջնորդ.

Արտակարգ—հատուկ, կարևոր գործերով:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

1920 թ. նոյեմբերի 29-ից առաջ Հայաստանում իշխում էին գաշնակները:

Դաշնակների ժամանակ Լոռում և Ղազախում աշխատավորները փորձել են խորհրդային կարգեր մտցնել, բայց գաշնակները ճնշել են այդ փորձերը: Որինակ՝ դեռ 1919 թ. սկզբին Լոռում կազմվեց գյուղացիական պատգամավորական խորհուրդ՝ խորհրդային իշխանութիւն լողունգներով:

1919 թ. վերջերին և 20 թ. սկզբներին, յերբ Լոռին չեզոք գոտի յեր, այնտեղ բալլշիկների ղեկավարութեամբ կազմակերպվեց ինքնավարութիւն նույն սկզբունքներով:

1920 թ. մայիսյան դեպքերից հետո Ղազախում կազմվեց ռազմա-հեղափոխական կոմիտե, վորը փոփոխակի հաջողութիւններով տևեց մինչև Հայաստանի խորհրդայնացումը: Դաշնակների իշխանութիւնն որոք Հայաստանում միշտ ազգամիջյան կռիվներ էին լինում: Գյուղացիների տնտեսութիւնը քայքայվել էր: Հայաստանում աշխատավորութիւնը կտրված էր Խորհրդային Ռուսաստանից:

1920 թ. մայիսին Հայաստանի բանվորներն ու գյուղացիները կրկին ապստամբեցին գաշնակների դեմ: Բայց լավ չէին կազմա-

կերպվել: Այդ պատճառով դաշնականները ճնշեցին աշխատավորներին ապստամբութիւնը:

Նույն տարվա նոյեմբերին Հայաստանի աշխատավորները նորից ապստամբեցին: Այս անգամ նրանց ոգնութեան հասավ Կարմիր բանակը: Դաշնականները փախան. Հայաստանում հայտարարվեց խորհրդային իշխանութիւն:

Այն որից մինչև այժմ Հայաստանի բանվորներն ու գյուղացիները կառավարում են իրենց յերկիրը:

Կասյան

Հայաստանի առաջին Հեղկոմի նախագահ. այժմ—Հայաստանի Կենտրոնականի նախագահ. ծնվել է 1876 թ.:

Տեր-Գաբրելյան

Հայաստանի առաջին Հեղկոմի անդամ, այժմ Հայաստանի Ժողկոմխորհի նախագահ. ծնվել է 1886 թ.

Հայաստանի Խորհրդային Հանրապետութիւնը մտնում է Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի մեջ վորպես դաշնակից յերկիր:

Անդրկովկասյան Խորհրդային Հանրապետութիւնը մտնում է Խորհրդային Հանրապետութիւնների Միութեան մեջ վորպես դաշնակից պետութիւն:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ազգամիջյան—տարբեր ազգերի մեջ:

ԱՄՐԱՑԻՐ, ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Խորհրդային Միութիւն
գյուղացու և բանվորի,
ամբացիր ու տարածվիր
չորս կողմերը աշխարհի:
Ստրուկների մեծ պաշտպան
մեր Միութիւնն է հզոր,
վորին անթիվ տանջվածներ
ապավինել են այսօր:
Խորհուրդների Միութիւն,
ուժ ու միտք տուր աշխարհին,
ամբացիր ու զորացիր,
դարձիր համաշխարհային:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ստրուկ—գերի.
Ապավինել—հույսը դնել.
Համաշխարհային—ամբողջ աշխարհի:

ԴՆՁՊԵՍ ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԴՊՐՈՅԸ ՆՈՐՈԳԵՅԻՆ

Մեր գյուղի դպրոցի շենքը հնացել էր. Կոմյերիտմիութեան բջիջի քարտուղար Վաղոն կանչեց իր ընկերներին խորհրդակցութեան: Նրանք վորոշեցին դպրոցը նորոգել:

Վաղոն հայտարարեց գյուղացիներին.

— Բջիջի կողմից խոսք եմ տալիս՝ մեր ուժերով ձեր նորոգել դպրոցը. միայն հարկավոր են սալեր, վոր քար ու գերան կրենք: Բոլորն ուրախացան և խոստացան սալ տալ: Քար բերին, գերան կրեցին և սկսեցին տաշել, տաշտշել: Բայց շուտով զգացին, վոր միջանի աշխատանքներ չեն կատարել:

Կանչեցին խառատ Մովսեսին, վորը սիրով հանձն առավ ոգնել նրանց:

Յերկու շաբաթից հետո դպրոցը նորոգեցին պրծան:

Ուսուցիչը գյուղացիներին ժողովի կանչեց ու զեկուցեց կոմյերիտականների արածի մասին:

Միաձայն վորոշեցին շնորհակալութիւն հայտնել կոմյերիտականներին:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԳՅՈՒՂԻ ՀԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ
 1929 թ. ին.

Հսեցին	Վորոշեցին
Ուսուցիչ ընկ. Գրիգորի զեկուցումը դպրոցը նորո- գելու մասին:	Շնորհակալություն հայտնել գուղի կույտերիտ բջիջին կա- տարած աշխատանքի համար:
Ն ա խ ա գ ա հ	
Ք ա ռ տ ու ղ ա ռ	

ՆՈՐ ՅԵՐԳ

— Սիրուն աղջիկ, ում ես սիրում աշխարհում,
սավետական ես մեր սիրուն աշխարհում: —

— Քաղքից եկած ես տղին եմ չես սիրում,
կեպի դրած ես տղին եմ չես սիրում,
աչքերը շող ես տղին եմ չես սիրում,
մաշին քշող ես տղին եմ չես սիրում:

— Ընչի՞ համար դու չես սիրում ես տղին,
բոլոր սիրուն, տեսքը սիրուն ես տղին,
հոնքը կիտած, բեղը սրած ես տղին,
գլխին սև-սև փափախ դրած ես տղին,
մաուզերը կողքից կախած ես տղին,
մեր հանգերից հեռու փախած ես տղին:

— Ընչի՞ սիրեմ բեղերը ցից ես տղին,
հոգը դսեմ աշխարհի ցեց ես տղին,
ձեռքը տուռ, խելքը տուռ ես տղին,
թալան տվող լիրը ու հարուստ ես տղին,
մաուզերին ձեռքը դրած ես տղին,
ըռանչալարի շիվան ու լաց ես տղին:

Յես ես տղի յերգն եմ սիրում աշխարհում,
մաշին քշող ձեռքն եմ սիրում աշխարհում,
չես ես տղի խելքն եմ սիրում աշխարհում,
սավետական ես մեր սիրուն աշխարհում:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՈՐԵՆՔՆԵՐ
 1.

Ցարական որենքները պաշտպանում էին հարուստների շահերը: Նրանք ճնշում էին աշխատավոր գյուղացուն և բանվորին. իսկ խորհրդային որենքներն աշխատավորների շահերն են պաշտպանում:

Հողային որենքներով արգելվում է հողի մասնավոր սեփականությունը և վաճառքը: Խորհրդային լեռնիներում բոլոր հողերը պատկանում են բանվոր-գյուղացիական իշխանության: Հողային որենքները բարձրացնում են գյուղացու տնտեսությունը և պաշտպանում են աչն կուլակներից:

2.

Խորհրդային որենքները լավացրին կնոջ դրությունը: Հին ժամանակ կինն իր մարդու ստրուկն էր. նրա անունը զրվում էր մարդու անցագրի մեջ: Կինն իրավունք չուներ թողնել մարդուն, ինչքան էլ դժվար լիներ նրա հետ ապրելը:

Խորհրդային որենքները հավասարեցրին կնոջ ու տղամարդու իրավունքները. նոր ընտանիքն ազատ է, մարդ ու կին հավասար իրավունքներ ունեն: Խորհրդային իրավունքները պաշտպանում են նույնպես լեռնականների շահերը:

3.

Խորհրդային որենքներն ազատագրեցին բանվորի աշխատանքը քաղաքներում և բառապահին՝ գյուղում: Այդ որենքները խախտողները դատի չեն կանչվում:

Խորհրդային իշխանությունը պայքարում է աչն հանցանքների դեմ, վոր պատահում են խորհուրդներում, կոոպերատիվներում և այլ հիմնարկներում: Բայց այդ պայքարն ավելի ուժեղ կլինի, յեթե ամեն մի աշխատավոր ոգնի խորհրդային իշխանությունը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

Ցարի ժամանակ դատավոր կարող էին լինել միայն նրանք, վոր 6000—15,000 ու. հող կամ տներ ունեցին:

Մեր որենքներով դատավորին պետք է ընտրեն աշխատավորները: Աշխատավոր կինն էլ տղամարդու պես կարող է դատավոր և ժողատենակալ լինել:

Խորհրդային դատաւանը մի դպրոց է, ուր բանվորն ու գյուղացին սովորում են հարգել խորհրդային որենքները:

Բանվոր ու գյուղացի ժողատենակալները դատարանում սովորում են յերկիր կառավարելու գործը:

Ամեն մի շրջգործկոմում և գյուղխորհրդում կան որենքների ժողովածուներ և պետական գեկրեմներ ու կարգադրություններ:

Բանվորին ու գյուղացուն ոգնելու համար քաղաքների ժողատարաններին, քաղխորհուրդներին, գյուղացու տներին կից հիմնվում են խորհրդատու մարմիններ: Այնտեղ ամեն մի բանվոր ու գյուղացի կարող է ստանալ տեղեկանք-բացատրություն, խորհուրդ:

Արտագրեցեք «ուլ» և «յու» ունեցող բառերը:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

1.

Մեր յերկրում ձայնի իրավունքից զրկված է նա, ով շահագործում է վարձու աշխատանքը, որինակ՝ մասնավոր գործարաններ և արհեստանոցների տերը, վոր ունի վարձու բանվորներ, կապալառուն և այլն:

Ձայնագուրկ է նաև նա, ով ապրում է փողի տոկոսով, կալվածների յեկամուտով և այլն:

Ձայնի իրավունք չունեն նաև մասնավոր վաճառականները, հողեորականները, նախկին կալվածատերերը, ցարական պոլիցիականները, հոգեկան հիվանդները, գողերը, ավաղակները:

2.

Ընտրելու և ընտրվելու իրավունք ունեն.

1) յերկու սեռի բանվորներն ու ծառայողները.

2) այն գյուղացիները, վորոնք շահ ստանալու նպատակով վարձու աշխատանք չեն ոգտագործում:

3) Կարմիր-բանակայինները:

4) Ընտրական իրավունք ունեն նաև բանվորների ու ծառայողների կանայք, այլ և այն ծառայողները, գյուղացիք և կ-բանակայինները, վոր կորցրել են իրենց աշխատունակությունը:

Ձայնի իրավունք ունեցողը 18 տարին լրացած պեսք է լինի:

IV. ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ—ՄԵՐ ՅԵՐԿՐԻ ԱՐԹՈՒՆ ՊԱՀԱԿՆ Ե

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ԿԱԶՄՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. Կարմիր բանակը բաղկացած է բանվորներից և այն աշխատավոր գյուղացիներից, վոր չեն շահագործում ուրիշ աշխատանքը:

2. Զինվորական հասակ ունեցող անհարազատ տարրերը կանչվում են բանակ ոժանդակ աշխատանքների համար՝ առանց դենք կրելու իրավունքի:

3. Կարմիր բանակը զինված մի ուժ է: Նրա նպատակն է ի. Ս. Հ. Մ. անկախությունը և ազատությունը պաշտպանել:

4. Կարմիր բանակի մյուս նպատակն է՝ պաշտպանել բանվորների և գյուղացիների խաղաղ կյանքը և շինարար աշխատանքը:

5. Յուրաքանչյուր կարմիր-բանակային պիտի հիշի, վոր հաջողութունն ու հաղթանակը ձեռք են բերվում կարմիր զինվորների փոխադարձ ոգնությամբ և համերաշխությամբ:

Մեկը բոլորի համար, բոլորը՝ մեկի:

6. Մինչև այժմ վոչ մի բանակ չի ունեցել այնպիսի բարձր նպատակ, վորպիսին ունի մեր Կարմիր բանակը: Այդ նպատակն է՝ պաշտպանել իՍՄԸ և ոգնել ամբողջ աշխարհի բանվոր և աշխատավոր գյուղացիների ազատագրման գործին:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Խնդիրները—նպատակները.

Բաղկացած է—կազմված է.

Անհարազատ—ստար, խորթ.

Համերաշխ—հաշտ, սիրով.

Ոժանդակ—վոչ գլխավոր, ոգնող:

ԿԱՐՄԻՐ ՅԵՐԴՈՒՄ

Հանդիսավոր խոսում բանվորա-գյուղացիական
Կարմիր բանակը մեկնելիս

1. Յես, աշխատավոր ժողովրդի գավախ, Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության քաղաքացիս, ընդունում եմ բանվորական և գյուղացիական բանակի զինվորի կոչումը:

2. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության և ամբողջ աշխարհի աշխատավորության առաջ յես պար-

տաժարվում եմ պատվով կրել կարմիր զինվորի կոշումը, ուսումնասիրել ռազմական գործը և աչքիս լուսի պես պահպանել ժողովրդական և ռազմական գույքը փշանալուց և հափշտակումից:

3. Յես պարտավորվում եմ խստիվ և անշեղ պահպանել հեղափոխական կարգապահությունը և առանց առարկություն կատարել բանվորական և գյուղացիական կառավարության իշխանությունամբ նշանակված հրամանատարների բոլոր հրամանները:

4. Յես պարտավորվում եմ հեռու մնալ և հեռու պահել ընկերներիս այն բոլոր արարքներից, վորոնք վարկաբեկում են խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության քաղաքացու արժանապատվությունը, և իմ բոլոր գործողություններն ու մտքերն ուղղել բոլոր աշխատավորների ազատագրման մեծ նպատակին:

5. Յես պարտավորվում եմ բանվորական և գյուղացիական կառավարության առաջին իսկ կոշիկն դուրս գալ պաշտպանելու խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունն ամեն տեսակի վտանգներից և նրա բոլոր թշնամիների վտանգություններից, ինչպես և խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ժողովուրդների յեղբայրության և սոցիալիզմի գործի համար մղած պայքարում չխնայել իմ ուժերը և նույնիսկ կյանքս:

6. Յեմ չեթե յես չաբ մտադրությամբ հրաժարվելու լինեմ իմ այս հանդիսավոր խոստումից, թող ինձ վիճակվի ընդհանուրի արհամարհանքը, և թող պատժի ինձ հեղափոխական օրենքի անողոք ձեռքը:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կոշում—պարտականություն.

Ուսումնասիրել—լավ սովորել.

Գույք—ստացվածք, ունեցածք.

Հափշտակումից—խլելուց.

Խստիվ—ճիշտ, խիստ.

Անշեղ—առանց շեղվելու, մոլորվելու.

Առարկություն—հակառակ խոսել.

Վարկաբեկել—պատիվը գցել.

Արժանապատվություն պատիվ.

Կոշ—կանչել, զիմել, հրավիրել.

Վտանգություն—խանգարել, թշնամություն անել.

Պայքար—կռիվ.

Արհամարհանք—բանի տեղ չդնելը.

Անողոք—խիստ:

ԿԱՐՄԻՐ ԶԻՆՎՈՐԻ ՅԵՐԳԸ

Յես զինվոր եմ կարմիր յերկրի,

ճակատս բաց ու հպարտ,

սուրս կտրուկ, բազուկս հաղթ

ու սվինս միշտ անպարտ:

Ճակտիս աստղը՝ հավերժ փայլուն,

ճամպես լույս ե և ուրախ,

ու յետև՝ շարքեր կանգուն.

դեպի առաջ, դեպի կյանք:

Ու դրոշմ ծածանում ե

կապուտներում լայնարձակ:

հառաջ, հառաջ գնում ենք մենք

դեպի կարմիր հաղթանակ:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բազուկ—ձեռք, թև.

Անպարտ—անհաղթելի.

Հավերժ—միշտ.

Կանգուն—հաստատուն.

Դրոշ—դրոշակ:

ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ

Ընկ. Վորոշիլովը ծնվել է 1881 թ.: Նրա հայրը գյուղացի բառրակ էր:

Ընկ. Վորոշիլովը սովորել է ժողովրդական դպրոցում 2 ձմեռ:

15 տարեկանից սկսել է աշխատել գործարաններում: Այդ ժամանակվանից էլ սկսվում է նրա հեղափոխական աշխատանքը:

Ցարական կառավարությունը նրան շարունակ հալածել է: Նա շատ անգամ բանտ է նստել, աքսորվել: Տարիներով պարտադիր էր մնում. վոշ մի տեղ գործ չեղին տալիս:

Ընկ. Վորոշիլովը պատրաստված, յեփված, հաստատակամ բալչ-չեիկ էր: Բանվոր ընկերները նրան սիրում ու համակրում էին. զանազան պատասխանատու պաշտոնների և գործերի համար նրան ելին ընտրում: Նա իրեն հանձնված գործը բարեխղճությամբ էր կատարում:

1918 թ. ընկ. Վորոշիլովը ընտրվում է Ուկրաինայի ներքին գործերի ժողովրդական կոմիտեար: 1919 թ. վականին նշանակվում է 14-րդ բանակի հրամանատար:

Ընկ. Ֆրունզեյի մահից հետո՝ 1925 թ. նոյեմբերին ընկ. Վորոշիլովը նշանակվել է ԽՍՀՄ-ի Ռազմահեղափոխական Խորհրդի նախագահ և ռազմական ու ծովային ժողովրդական կոմիսսար:

Ընկ. Վորոշիլովը իր ռազմական ծառայությունների համար պարգևներ և շքանշաններ է ստացել—յերկու կարմիր դրոշի շքանշան, վոսկի զենք, ժամացույց, մարտական զենք:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Աքսորել—իր յերկրից դուրս անել:

Շքանշան—պատվի նշան:

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԱՆԿՅՈՒՆ

Մովսեսը բանակից տուն էր դարձել: Նա գլուղում կազմակերպեց ռազմական անկյուն: Գյուղացիք այնտեղ սովորում էին նշան խփել, թունավոր գազերից պաշտպանվել և վիրավորներին առաջին օգնությունը ցույց տալ:

Հասավ Կարմիր բանակի տարեդարձի օրը— փետրվարի 23-ը: Յերեկոյան Մովսեսը վերցրեց 2 հրացան և հինգ կոտորակ արձակելու գործիք և գնաց դպրոց:

Ամբողջ գյուղն այնտեղ էր: Գյուղացիները վարդիցին կազմակերպել ռազմական անկյուն, Մովսեսին էլ ընտրեցին ղեկավար:

Հենց հետևյալ առավոտը Մովսեսն սկսեց իր գործը:

Հարմար տեղ ընտրեց, նշաններ դրեց: Վողջ գլուղը հավաքվեց: Նշան էին խփում և՛ հին կարմիր-բանակայինները, և՛ նախակոշիկները, և՛ կոմսոմոլը:

Առաջին մրցանակը տարավ կոմյերիտուհի Նազիկը:

Բոլորը խոսք տվին, վոր նշան խփել սովորեն:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կոտորակ — սեչմա:

Մրցանակ — պրիզ:

ԿԱՐՄԻՐ-ԲԱՆԱԿԱՅԻՆ ՍԻՄՈՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Ապի ջան,

Ժամանակ չի լինում, վոր շուտ-շուտ նամակ գրեմ: Ինձ համար մեծ պարծանք է, վոր Կարմիր-բանակային եմ: Այնպես եմ սովորել, վոր ել չեմ ուզում գյուղ գալ:

Ապի ջան, յես ինձանից զարմացել եմ. ժողովում այնպես եմ առանց կապվելու ճառ ասում, վոր չես ասի, թե ես եմ Սիմոն է:

Մի ուրախություն ել, Ապի ջան,— կուսակցության մեջ եմ մտել: Հիմա ավելի յեմ կարգում, վոր իմանամ, թե աշխարհում ինչ է անցնում-դառնում:

Մի ուրախություն ել այն է, վոր իմացա՝ դու կոլեկտիվ տնտեսության մեջ ես: Ընկերներիս առաջ պարծենում եմ, թե ապիս ել սոցիալիզմի համար է կովում:

Գարնանը արձակուրդ կգամ:

Բարևներ աղուն, յերեքաներին:

Կարմիր-բանակային
Սիմոն:

Առաջին գունդ:

V. ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ՓՐՈՆՏՈՎ

Մ Ո Պ Ր

Հոկտեմբերը հրահրեց բուրժուական յերկրների աշխատավորների ազատության ձգտումները: Ամեն տեղ աշխատավորությունն ուղում է հոկտեմբերն իրագործել:

Կարվածատերերն ու կապիտալիստներն ուժեղացրել են ճնշումը ու հալածանքը. նրանք բանտարկում, աքսորում և գնդակահարում են հեղափոխական աշխատավորներին:

Մենք չենք կարող անտարբեր նայել, վոր մեր յեղբայրներին տանջեն: Մենք պարտավոր ենք ոգնել հեղափոխական մարտիկներին: Մենք պարտավոր ենք աջակցել, վոր համաշխարհային հոկտեմբերը շուտ գա և ազատե բոլոր ճնշվածներին:

ՄՈՊՐ-ը (հեղափոխական մարտիկներին ոգնող միջազգային կազմակերպություն) ոգնում է կապիտալիստի և կարվածատիրոջ լծի դեմ կովողներին, հալածվածներին, բանտերում տանջվողներին և նրանց ընդանիքներին:

Մտեք ՄՈՊՐ-ի շարքերը:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հրահրեց — բորբոքեց:

Իրագործել — իրականացնել:

Անտարբեր — սառնասիրտ, անհոգ:

Մարտիկ — կովող, զինվոր:

Աջակցել — ոգնել:

ԲԱՏՐԱԿՆԵՐ, ՄՏԵՔ ՁԵՐ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՇԱՐՔԵՐԸ

Դեռ 1917 թվին ընկ. Լենինը գրում էր. «Քաղաքի բանվորները պիտի ոգնեն գյուղի բանվորներին—բատրակներին՝ արհեստակցական միության (պրոֆմիության) մեջ մտնելու»:

Բայց դեռ շատ բատրակներ միության շարքերը չեն մտել:

Քանի դեռ բատրակները ջուլ-ջուլ են ուզում պաշտպանել իրենց իրավունքները, նրանք թույլ են ու անպաշտպան: Բայց յերբ նրանք միության շարքերն են մտնում, միությունն արդեն պաշտպանում է նրանց: Միությունն աշխատում է բատրակներին գրագետ դարձնել, վոր իմանան՝ ինչ է կատարվում իրենց շուրջը:

Միությունը բատրակի համար ընկերական հարազատ միջավայր է: Չէ՞ վոր նրանք հաճախ բոլորովին մեն-մենակ են:

Ահա թե ինչու ընկ. Լենինը բատրակներին միության շարքերն են կանչում:

Նա ուզում էր, վոր արհեստակցական միությունը պաշտպանի, ոգնի նրանց:

ԲԱՏՐԱԿՆԵՐ, ԿԱՏԱՐՆԵՑԵՔ ԻՆՅԻՉԻ ԿՏԱԿԸ, մտե՛ք միության մեջ, դարձե՛ք նրա լավ ու գործունյա անդամները:

Յեթե դուք ծանոթ բատրակներ ունեք, վորոնք դեռ չեն մտել միության մեջ, համոզեցե՛ք նրանց, վոր միությունն ուժ է: Գրագետները նրանց դեպի միության շարքերը:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գործունյա — աշխատող.

Կտակ — պատվեր, վերջին ցանկություն:

ԱՐԵՎՄՈՒՏՔԻ ՅԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

Մեր ընկերներ, Արևմուտքի բանվորներ, գիտե՛ք, վոր դուք ել գնում եք մեր ճամպով, ապրում եք մեր ալ, անսման մայիսով և ուղեցույց ունեք Կարմիր Հոկտեմբեր:

Մեր դաշինքը մի անգամ ել հաստատեց, վոր աճում է ուժն ու փառքը դադգյահի, յերբվում է կապիտալի հիւքը մեծ, ու հեռու չե փլումը հին աշխարհի:

Արևմուտքի յեղբայրները մեր արի մեզ պատմեցին, վոր աշխարհը մեր ազատ վառ փարոս է պրոլետարին աշխարհի, ու չեն կորչի պատգամները Իլլիչի:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ուղեցույց — ճամպեն ցույց տվող.

Յերբվում — շարժվում, տատանվում.

Փարոս — ճամպեն ցույց տվող, լույս.

Արի — քաջ.

Պատգամ — պատվեր:

ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ

Կռիվը վերջացավ: Դաշտում ընկած ելին սպանվածների կույտեր, մարդկանց և ձիերի դիակներ: Այդ կույտերի միջից լավում ելին վիրավորների հառաչանքները:

Մի չորացած առվի յեզերքին պառկած ելին յերկու զինվոր, յերկուսն ել ծանր վիրավոր:

Նրանց զգեստները տարբեր ելին: Միքանի ժամ առաջ դեռ կատաղի թշնամիներ ելին:

Այժմ լուռ նայում ելին իրար և ուզում ելին խոսել: Բայց իրար լեզու չելին հասկանում: Հանկարծ ավելի յերիտասարդը սողեսող մոտեցավ «թշնամուն» և մեկնեց նրան իր ջրի սրվակը: Հետո ել աշխատում եր թաշկինակով կտրել նրա վերքից հոսող արյունը: Բայց վոչինչ դուրս չեկավ. միայն ինքն ավելի թուլացավ, պառկեց, քուն մտավ:

Վրա հասավ պարզկա գիշերը: Յուրա քամին փչում եր հեռավոր լեռներից:

Կեսգիշերին տարիքավոր զինվորը կրկին մի փորձ արավ նստելու, բայց իզուր, արդեն բոլորովին արջունաբամ եր յեղել:

Աչքը գցեց իր հարևանի վրա: Յերիտասարդ զինվորը քնած եր և կուչ եր յեկել զիշերվա կտրող ցրաից:

— Պիտի սառչի, — անցավ հասակավորի մոքով. — անպատճառ պիտի սառչի խեղճը. ինչքան ել յերիտասարդ է:

Յերբ արշալույսի դեմ վիրավորներին հավաքող խումբը մոտեցավ նրանց, յերիտասարդը զարթնեց, ուզեց բարձրանալ ու դարձացավ, վոր իր վրա մի վերաբերու կար գցած:

Նայեց շուրջը, նայեց հարևանին: Հարևանը մեռած էր և պառ-
կած առանց վերարկուի. նրա վերարկուն էր իր վրա:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կուլտ—դեզ.

Զգեստ—հագուստ.

Սրվակ—շիշ.

Արշալույս—արևածագ:

ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՈՆԱԼ

Յեղիբ, ում կյանքը անիծել է,
ով ճորտ է, մերկ է և ստրուկ.
արգեն վառվում են մեր սրտերը,
արգեն կռվի յենք մենք ձգտում:

Սա չե մեր վերջին կռիվը
և պայքարը մեր մեծ,
Ինտերնացիոնալը
աշխարհը կփրկե:

Այս հին աշխարհը կբանդենք մենք
մինչև հիմքը և հետո
մեր նոր աշխարհը կշինենք
մենք, ուր վոչ ստրուկ կա, վոչ դժգոհ:

Սա չե մեր վերջին կռիվը... (կրկնել):
Վոչ վոք չի տա մեզ ազատություն —
վոչ խենթ հերոսը, վոչ արքան.
մենք պետք է մեր ազատությունը
խլենք մեր ձեռքով սեփական:
Սա չե մեր վերջին կռիվը... (կրկնել):

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ճորտ—ղուլ.

Ստրուկ—գերի.

Պայքար—կռիվ.

Հերոս—սի ուժեղ մարդ.

Արքա—թագավոր:

VI. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՏՈՆԵՐ

ԿԻՆԸ ՀԻՄՆ ԱԶԱՏ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՅԵ

— Շուշան ջան, մի ուրախ բան ասեմ. վաղը կանանց ժողով է,
միասին կգնանք, դու յե կգրվես, միշտ կգնաս ժողովներին: Ե՛լ
յերբեք չես տխրի, նոր-նոր շատ բան կսովորես: Մեր թաղից մի
քանի հարսներ ել եմ տանելու: Հերիք է վոտներդ կապ՝ տանը
նստեք, սրորոցն ու իլիկը շարժեք: Գիտես, վոր նոր կարգերն
ազատություն բերին կնոջը. ել լաշակը բերաններիդ չպիտի նստեք,
պիտի գնաք ժողով, ձայն տաք խորհուրդներին:

Շուշանը սիրով նայում էր Մարոյի շուրթերին և վոզկորվում:
Առաջին անգամը չեր, վոր Մարոն այդպես էր խոսում. նա

Շուշանին շատ բան էր սովորեցրել:

Մի տարի յեր՝ Մարոն կոմսոմոլումն էր. աչքի յեր ընկնում
իր ընդունակություններով: Սիրում էր ընկերներին հետ վիճել, ժո-
ղովներին մասնակցել:

Վողջ գյուղը ճանաչում էր Մարոյին: Մոտիկ գյուղերն էր
գնում, խոսում, միտինգներ անում, աղջիկներին կոմսոմոլի մեջ
քաշում:

Շուշանն ու Մարոն դեռ խոսում էյին, յերբ ներս մտավ Մա-
րոյի մայրը: Նա շալն առավ գլխից ու անհամբեր դարձավ Մա-
րոյին.

— Ես ինչե՞ր են պատմում. ամբողջ գյուղը բամբասում է քեզ:
Ասում են՝ աշխարհում ել բան չի մնացել՝ գլխիդ ես հավաքել: Ին-
չից ես խոսում. եդ քոնցոմոլ ա, ինչ զահրումար ա՝ քեզ փչացրեց:
Վո՛ւյ աստված, յերեսս վոտիդ տակ. ես տարիքի կնիկ եմ, ես
բանը տեսած չեյի: Կապդ կտրել ես, դուրս ընկել, հիմի յե հար-
սիդ ես գլխահան անում:

— Աղի, հերիք է, իզուր մի բարկանա: Հազար թող խոսեն,
բամբասեն, յես իմ ճամպեն ունեմ—նոր աշխարհի հետ եմ գնում:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԸ—ԳԵՂՋՈՒԿԻՆ

Յես ձեզ կասեմ, թե ինչ ավեց
Հոկտեմբերը գեղջուկին,
են որերը թե ինչ ավին
տանջված, թշվառ խեղճուկին:

Մինչ եդ որը վիզը ծռած
գեղջուկը՝ խեղճ, կիսամեռ
աշխատում եր, գերի դառած՝
դարուն, ամառ ու ձմեռ:
Նա չունի հող, նա չունի արտ,
վոչ ել հանգիստ ու դադար,
տանջանք ունի և միայն դարդ
ու չարչարանք անդադար:

Բայց ահա մեծ հոկտեմբերը
նրանց կապերն արձակեց,
նրանց համար ազատության
վառ արշալույս ստեղծեց:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գեղջուկ — գյուղացի.
Արշալույս — արևածագ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱՌԱՋ ՅԵՎ ՀԻՄՆ

Ութ տարի առաջ մեր յերկիրը ծանր օրեր եր ապրում: Ամեն
տեղ սով եր տիրում: Կորեկի ու գարե հացը մարդիկ ավելի ա-
խորժակով եյին ուտում, բան թե հիմա գաթան:

Խանութները դատարկ եյին. ասեղ ճարելն ել դժվար եր:
Մարդիկ ման եյին գալիս ցնցոտիների մեջ:

Նավթ ու լուցկի չկար. մարդիկ նստում եյին մութ տներում.
Սովը սաստկանում եր. տիֆից և ուրիշ հիվանդություններից
շատ եյին մահանում:

Տաճիկ զինվորականները զրավեցին Այեքսանդրապոլը (Լենի-
նականը): Հայաստանը կտրվեց դրսի աշխարհից:

Հայ գյուղացիները, բանվորներն ու զինվորները լավ եյին
տեսնում, թե վերջն ինչ ե լինելու, և մտածեցին ազատվելու մասին:
1920 թ. աշունն եր:

Հայաստանում հեղափոխություն տեղի ունեցավ. ազգային
կառավարությունը հաղթվեց, և իշխանությունն անցավ խորհուրդ-
ների ձեռքը:

Վերջացավ հալի, թուրքի և վրացու թշնամությունը:
Տաճիկները յետ քաշվեցին Այեքսանդրապոլից: Հայաստանը
կապվեց Վրաստանի, Ադրբեջանի և Ռուսաստանի հետ:

Հետգհետե վերացավ սովը: Ժողովուրդը կազդուրվեց և նվիր-
վեց շինարար աշխատանքի:

Հողը տրվեց աշխատավոր գուղացիներին:

Գործարանները պետական սեփականություն դարձան: Բան-
վորի և գյուղացու աշխատանքը ել վոչվոք շահագործել չեր կարող:
Խաղաղ աշխատանքի պտուղները մենք հիմա տեսնում ենք:
Բազմանում են դպրոցները, շատ գրքեր են տպվում:
Ջրանցքներ ու ճանապարհներ են շինվում:
Ավիաված տները նորոգվում են ու նորերն են կառուցվում:
Աշխատավորների վիճակը բարելավվում ե:
Ամեն տեղ ելեկտրականություն ե անցկացվում, վորը բոլորո-
վին փոխելու յե մեր կյանքը:
Կոլտնտեսություններ են հիմնվում, արտելներ են կազմվում:
Խճիթ-ընթերցարանները շատանում են:
Ամանախուլ անկյուններում մտնում ե ռադիոն, կինոն:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ցնցոտի — պատառոտած շոր, բուրջ.
Կազդուրվեց — առողջացավ, ուժեղացավ.
Բազմանում — շատանում.
Կառուցվում — շինվում:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԳՆԵՐԸ

Գութան մեկ լծանի	30-ից մինչև 50 ուլբի.
Տափան յերկողանի	20 ուլբ.
Շարքացան	150 ուլբ.
Հնձող մեքենա	170 ուլբ.
Սերգատ	50-ից մինչև 200 ո.
Խոտհար	120 ուլբ.
Կալսող յերկու լծանի	250 ուլբ.

ԿՐՃԱՏ ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԽՍՀՄ — Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների
Միություն:

ԱՍԽՀ — Անդրկովկասյան Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Խոր-
հրդային Հանրապետություն:

ՀՍԽՀ — Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապե-
տություն:

ԿԵՆՏՊՈՐԾԿՈՍ — Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտե:

ԺՈՂԱՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐհՈՐԴ — Ժողովրդական Կոմիսսարների Խորհուրդ:

ՀՈՂԱՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏ — Հողագործական Ժողովրդական Կոմիսսարիատ:

ԼՂԽՍՅՈՂԱՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏ — Լուսավորության Ժողովրդական Կոմիսսարիատ:

ԲԱՆՎՈՐԱՆԵՐԻ, ԳՅՈՂԱՑԻՆԵՐԻ և ԿԱՐՄԻՐ-ԲԱՆԱ-
ԿԱՅԻՆՆԵՐԻ քաղաքային պատգամավորական խորհուրդ:

ԲԱՆՔԱԿԱՆ (ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ) — Բանվորական (գյուղական)
Թղթակից, վոր լրագրերին աշխատակցում ե:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՈՒՅԻ

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՈՐԳԱՆ ՀԿ (Բ.) Կ ԿԵՆՏՐ. ԿՈՄԻՏԵՅԻ ԲԱՆԳԵՂՋԲԱԺՆԻ

ՀՈՒՅՍ Ե ՏԵՍՆՈՒՄ ԱՄԻՍԸ ՄԵԿ ԱՆԳԱՄ

Պատկերազարդ, հետաքրքիր պատկերներով

ՊՐՈԼԵՏԱՐԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՔ

ՄԱՃԿԱԼ

ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԿԱՆ
ԹԵՐԹ

ՀՈՒՅՍ Ե ՏԵՍՆՈՒՄ
ՇԱԲԱԹԸ 2 ԱՆԳԱՄ
„МАЖАЛ“
Крестьянская га-
зета Издательст.
ЦККП (Б.)А
29
ՅԵՐԿՐԵՐԻ
1928 թ.

ԳԻՆՆ Ե ԿՈՊԵԿ
Բաժանորդագրությունը՝
1 տարին 2 ռուբլի
1/2 տարին 1 »
3 ամիսը 60 կոպ.
1 ամիսը 20 »
Խմբագրության հասցեն՝
ՅԵՐԿԱՆ,
Ռուբենի փ. № 2, Մաճկալ
Հեռախոս № 35

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ ՀԿ (Բ.) Կ. ԿՈՄԻՏԵՅԻ

ԲԱՆՎՈՐ

ՈՐԳԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Կ (Բ.) Կ
ՀԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ԳԱՎԱՈՐԻ, ԳԱՎ-
ԳՈՐԾԿՈՄԻ, ԳԱՎԱՐՈՅՑՅՈՒ-
ՐՈՅԻ ՅԵՎ ՅԵՎԱԹԱՐՀԱՐԻՈՒ-
ԹՅԱՆ

ՀՈՒՅՍ Ե ՏԵՍՆՈՒՄ
ՇԱԲԱԹԸ 3 ԱՆԳԱՄ
Հասցեն՝ Լենինա-
կան, փող. 16,
տուն 41. «Բան-
վոր» խմբագրու-
թյուն

ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ՝
1 ամիսը 40 կ.
3 » 1-20 կ.
6 » 2-25 կ.
12 » 4-50 կ.

ԱՎԱՆԳԱՐԴ

ՈՐԳԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԵՆՏ.
ՅԵՎ ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԿՈՄԻ-
ՏԵՆԵՐԻ

ՀՈՒՅՍ Ե ՏԵՍՆՈՒՄ
ՇԱԲԱԹԸ 2 ԱՆԳԱՄ
Հասցեն՝
ՅԵՐԿԱՆ,
Ռուբենի փ. № 2

ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ՝
1 ամիսը 20 կ.
3 » 60 կ.
6 » 1 ռուբ.
Տարեկան 2 »

ԿԱՐՄԻՐ ԶԻՆՎՈՐ

ՈՐԳԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՐԱ-
ԶԻՔ ԴԻՎԻԶԻՍՏԻ ՔԱՂ-
ԲԱԺՆԻ

ՀՈՒՅՍ Ե ՏԵՍՆՈՒՄ
ՇԱԲԱԹԸ 2 ԱՆԳԱՄ
Հասցեն՝
ՅԵՐԿԱՆ,
Քաղաքային

ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ՝
1 ամիսը 20 կ.
3 » 60 կ.
6 » 1 ռուբլի
12 » 2 »

ՀԱՆՐԱՄԱՏՁԵԼԻ ԳՐԹԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿ

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ

Արագի—Պատվածքներ	1 ռ.
Բողոքանով—Կարմիր աստղ	65 կ.
Գորկի—Հեքիաթներ	25 կ.
» — Պատվածքներ	75 »
Զորյան—Պատերազմը	50 »
Միլիարդան—Նոր գյուղի շինքին (պիես)	15 »
Չարենց—Լենինի ու Ալին	20 »
» — Մաճկալ Սաքոն	45 »
Խլեքնիկով—Կարմրամորթները	15 »
Յուրին—Ընկեր Վալիա	50 »
Ֆուրմանով—Չապայ	45 »
Բերեգովսկի—Մարը	20 »
Ֆրոլով—Չաղացական Ուսուց	20 »
Յակովլև—Հոկտեմբերյան պատմվածք	
Արաքս	
Անուշ—	

ԳՅՈՒՂԱՅԻՆՏԵՍԱԿԱՆ

Բակունց—Կարտոֆիլի մշակութունը	20 կ.
Բոյկո—Այժը աղքատի կոմի	20 »
Թումանյան—Շարքացանը և նրա նշանակությունը	15 »
Խանգատյան—Մեղվաբուծության ձեռնարկ	60 »
Հեքիմյան—Թթենու մշակությունը	10 »
Մ. Շահնազարյան—Ծխախոտի մշակությունը	20 »
Ռուբին—Փյունազարդ, հողաշինարարության ալբոմներ	10 »
Ֆերդինանդով—Հավաքածություն	20 »

ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ

Դենիսով—Դեպի կոոպերացիա	15 »
Կոոպերատիվ խանութների սարք ու կարգը	10 »
Ոստրովսկայա—Ինչու համար է կոոպերացիան	25 »
Ջիլավյան—Փրկիչ կոոպերատիվ	30 »

ՊՐՈՔԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Արհմիությունների փոխադարձ ոգնության գանձարկը . . .	10 »
Ինչ է արհեստակց. միությունը	30 »
Ինչպես են կառուցվում մեր արհմիությունները	25 »

ՍՈՍՈՑԱԳԱՆԱԿԱՆ

Սեմաշկո—Թոքախո	25 կ.
Գրինսբերգ—Յերեխաների վարակիչ հիվանդություններ	30 »
Նադեժդին—Քոս և Նրա դեմ կովելու միջոցներ	10 »
Մալգել Ինչպես պաշտպանել փոքր յերեխաներին հիվանդություններից	1 ռ.
Գեշելինա—Առողջ սնունդ յերեխային	
Առողջապահական հուշատետր	

ԲՍԱԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵՎ ՌԱԶՄԱԿԱՆ

1. Գյուղը սոցիալիզմի ճանապարհին	10 կ.
2. Լենին—Նրա կյանքն ու գործը (Ա. Մուսվյան)	08 »
3. Մեկ տարի առանց Լենինի	15 »
4. Առանց Լենինի, Լենինի ճանապարհով (Ա. Շահգյալդյան)	08 »
6. Հեղափոխության հերոս ընկ. Կամո (Մեդվեդևա—Պետրոսյան)	25 »
6. Կոմյերիտմիությունը բանտերում (Գար. Հակոբյան)	25 »
7. Ինչու յե հարկավոր Կարմիր բանակը (Թարգմ. Վ. Վարդանյան)	15 »
8. Հիշողություններ Լենինի մասին (Կրուպսկայա)	30 »
9. Ինչով է ուժեղ Կարմիր բանակը (Զոմին)	15 »

ՄԱՆԱԶԱՐԺԱԿԱՆ

Յոհանսոն—Ինչու յե յերեխան սնահավատ դառնում	10 »
Շաբադ—Ինչպես և ինչի մասին խոսել յերեխայի հետ	15 »
» — Ինչպես զաստիարակել յերեխային	10 »
Կրասնոգորսկայա—Ինչ նշանակութ. ունի շրջապ. որին նակը	10 »
Գրինբերգ—Պահպանեցեք յերեխայի բունը	12 »
Դուրգարյան—Կառուցեք մանկական հրապարակ	12 »
Կրուպսկայա—Մանկապարտեզը գյուղում	10 »

ՆՈՐ ՁԱՓԵՐ (ՄԵՏՐԱԿԱՆ)

ՅԵՐԿԱՐՈՒԹՅԱՆ ՁԱՓԵՐ

Սանտիմետր

Մետր=100 սանտիմետր (սմ)

Կիլոմետր=1000 մետր (մ)

ԾԱՆՐՈՒԹՅԱՆ ՁԱՓԵՐ

Գրամմ

Կիլոգրամմ=1000 գրամմ

ՀԵՂՈՒԿՆԵՐԻ ՁԱՓԵՐ

Լիտր

ՄԱԿԵՐԵՍԻ ՁԱՓԸ

Ար=100 քառակուսի մետր

Հեկտար=100 ար

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՁԱՓԵՐ

1 կիլոմետրը=մոտ 1 վերստի

1 մետրը= » 1¹/₂ արշինի

1 սանտիմ. = » 1¹/₄ վերշոկի

1 կիլոգրամմը= » 2¹/₂ ֆունտի

1 հեկտարը = » 1 դեսյատինի

1 լիտրը = » 1¹/₂ շի

1929 թ. ՈՐԱՅՈՒՅՑ

Ո Ր Ե Ր	Հունվար	Փետրվար	Մ ա Ր Տ
Կիրակի . . .	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31
Յերկուշաբթի	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25
Յերեքշաբթի	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26
Չորեքշաբթի	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27
Հինգշաբթի	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28
Ուրբաթ . . .	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29
Շաբաթ . . .	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30

	Ա. պ Ր Ի լ	Մ ա յ Ի ս	Հ ու ն Ի ս
Կիրակի . . .	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Յերկուշաբթի	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24
Յերեքշաբթի	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
Չորեքշաբթի	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
Հինգշաբթի	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
Ուրբաթ . . .	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Շաբաթ . . .	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29

	Հ ու լ Ի ս	Ոգոսոս	Սեպտեմբեր
Կիրակի . . .	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Յերկուշաբթի	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Յերեքշաբթի	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24
Չորեքշաբթի	3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25
Հինգշաբթի	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26
Ուրբաթ . . .	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27
Շաբաթ . . .	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28

	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր
Կիրակի . . .	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
Յերկուշաբթի	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
Յերեքշաբթի	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
Չորեքշաբթի	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
Հինգշաբթի	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
Ուրբաթ . . .	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
Շաբաթ . . .	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28

ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՏՈՆԵՐԻ, ՀՈՐԵԼՅԱՆԱԿԱՆ ՅԵՎ ՍԳԻ ՈՐԵՐԻ ՈՐԱՅՈՒՅՑ

1. Հոկտեմբերյան հեղափոխություն նոյեմբերի 7-ին
2. Հայաստանի խորհրդայնացումը » 29-ին
3. Արյունոտ կիրակին (և Լենինի մահվան օրը) հունվարի 22-ին (9)
4. Կարմիր բանակի օրը փետրվարի 23-ին
5. Կանանց միջազգային օրը մարտի 8-ին
6. Փետրվարյան հեղափոխություն » 12-ին
7. Պարիզյան կոմունա » 18 »
8. Միջազգային պրոլետարիատի օրը մայիսի 1-ին
9. Խոր. Սոց. Հանր. Միության օրը հուլիսի 6-ին
10. 26 կոմունարների օրը սեպտեմբերի 20-ին

ԴԱՍԱՏՈՒՆԵՐԻՆ

«Կարմիր Մանկալ» այլընտրանի նպատակն է ոժանդակել դասա-
տուններին՝ անգրագետների մեջ պարապելու: Գիրքը հարմարեցված է թե՛
խմբական և թե՛ անհատական պարապմունքներին:

Կուլտուրական արշավը մեր առաջ հրամայական պահանջ է դնում՝
հասակավոր անգրագետների ձեռքը գիրք տալ: «Գրագետն» իր մեթոդով
յեվ նյութերով կարելի չէ հնացած համարել: Մակայն այնքան ել հեշտ
չեր շտապ կերպով տասնյակ հազարավոր սովորողներին անթերի դասա-
գիրք տալ, իսկ նոր գիրք անհրաժեշտ եր տալ, այն ել՝ անմիջապես: Բնա-
կան է, վոր այս պայմաններում գիրքն ունենալու չեր զգալի բացեր ու
թերություններ, վորոնք կուղղվեն առաջիկայում, վերահրատարակության
ժամանակ:

Այլընտրանի հիմնական մեթոդն է ամբողջական բառերի մեթոդը՝
վանկերի և հնչյունների մշակմամբ, վորի վերաբերմամբ մոտ ապագայում
համապատասխան ձեռնարկ կհրատարակվի բաղադրարվեստի կողմից:

Դասատուներին և գիրքը գործադրողներին մնում է դյուրացնել գրքի
վերամշակման գործն իրենց արդյունքներով յեվ ղխտողություններով:

ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՄԱՐԿԱ

Ի
1

րի	նի	վա	ցա	գա	ուն	ցու	րեն
նա	նան	նին	մա	ե	նում	շա	րո
ուշ	տուր	րոն	նոր	մե	քե	րում	տակ
րամ	րան	րեր	բամ	բակ	բան	վոր	շար

Ա	ա	ա	ա	Բ	բ	բ	բ	Գ	գ
Ե	ե	ե	Զ	զ	զ	Լ	լ	Լ	Լ
Ժ	ի	ի	ի	ի	Լ	Լ	Լ	Լ	Լ
Կ	կ	կ	Հ	հ	հ	Ջ	ձ	Ջ	ձ
Մ	մ	մ	Յ	յ	յ	յ	յ	Ն	ն
Ո	ո	ո	Պ	պ	պ	Ջ	ձ	Ջ	ձ
Վ	Տ	տ	Բ	բ	բ	Ց	ց	Փ	փ
1	20	30	40	50	60	70	80	90	

րի	հի	վա	ցա	գա	ու	ցու	րեն	շուտ	վար	ա	րա
հա	հան	հին	մա	ե	նում	շատ	րոտ	տար	րոն	կար	շոր
ուշ	տուր	րոն	նոր	մե	քե	րում	տակ	րոտ	սի	րուն	կով
րամ	րան	րեր	բամ	բակ	բան	վոր	շար	քա	ցան	շի	կան

Տ ա ռ ե ռ

Ա	ա	ա	ա	Բ	բ	բ	Գ	գ	գ	Դ	դ	դ
Ե	ե	ե	Զ	զ	զ	Ը	ը	ը	Թ	թ	թ	Ժ
Ժ	ի	ի	ի	ի	Լ	լ	լ	Խ	խ	խ	Ծ	ծ
Կ	կ	կ	Հ	հ	հ	Ջ	ձ	Ջ	ղ	ղ	Ճ	ճ
Մ	մ	մ	Յ	յ	յ	յ	Ն	ն	ն	Շ	շ	Ո
Ռ	ռ	ռ	Պ	պ	պ	պ	Ջ	Ջ	Ռ	Ս	ս	Վ
Վ	Տ	տ	Բ	բ	Ց	ց	Փ	փ	Փ	Փ	Փ	Փ
1	20	30	40	50	60	70	80	90	00	00	00	00

